

Ҳақиқатул интисор

01

[Ўзбекча – Uzbek – الْأَوْزَبْكِي]

Устоз доктор Носир ал-Умар

Таржимон: Шамсиiddин Даргомий

Нашрга тайёрловчи: Абу Абдуллоҳ Шоший

2012 - 1434

IslamHouse.com

حقيقة الانتصار

الجزء الأول

« باللغة الأوزبكية »

الدكتور ناصر العمر

مترجم: شمس الدين درغامي

مراجعة: أبو عبد الله الشاشي

2012 - 1434

IslamHouse.com

Бисмиллаҳир роҳманир роҳим

Оллоҳ субҳанаҳу ва таоло марҳамат қиласи:
"Албатта Биз пайғамбарларимизга ва иймон келтирган зотларга ҳаёти дунёда ҳам, гувоҳлар (хозир бўлиб) турадиган Кунда (Қиёматда) ҳам ёрдам берумиз"¹.

Бошқа оятда, "**ва иймон келтирган зотларни ғолиб қилиш Бизнинг зиммамиздаги ҳақ бўлган**"².

Муҳаммад сурасида, "**Эй мўминлар, агар сизлар Оллоҳга ёрдам берсангизлар (яъни Унинг йўлида жанг қилсангизлар), У зот ҳам сизларга ёрдам берур**"³.

Ҳаж сурасида эса, "**Албатта Оллоҳ Ўзига (яъни динига) ёрдам берадиган зотларни ғолиб қилур**"⁴.

¹ Фоғир: 51.

² Рум: 47.

³ Муҳаммад: 7.

⁴ Ҳаж: 40.

Ва яна Соффот сурасида, "Аниқки, Бизнинг пайғамбар бўлган бандаларимиз ҳақида: "Шакшубҳасиз улар қўллаб-қувватлангувчилардир ва шак-шубҳасиз Бизнинг қўшинимиз (яъни пайғамбарлар ва уларга иймон келтирган кишилар) ғолиб бўлгувчиidlар", деган Сўзимиз ўтган - собит бўлгандир"¹, деб марҳамат қилади.

Ушбу ва шунга ўхшаш бошқа оятларнинг мазмуни шуки, даъватчилар – улар пайғамбарлар ёки мўминлардан бири бўлсин – нусратга эришадилар. Бу нусрат эса, Киёмат кунидан оддин мана шу дунёning ўзидаёқ амалга ошади.

Биз Куръони карим ва пайғамбаримизнинг суннатларидан шуни биламизки, пайғамбарлардан Яхё ва Шаъё пайғамбар ва уларга ўхшаш баъзи пайғамбарларни душманлари ўлдириб, уларни мусла қилганлари бор, улардан қавмлари ўлдирмоқчи бўлганлари бўлди. Натижада уларнинг қўлга киритган энг катта ютуқлари ўз жонларини улардан халос қила олганлари бўлди. Иброҳим алайҳис-салом ўз қавмини тарқ қилиб, Шом диёрига хижрат қилдилар; Исо алайҳис-салом эса,

¹ Соффат: 171, 172, 173.

қавми уни ўлдирмоқчи бўлганида осмонга кўтарилилар; мўминлардан ашаддий азоб остида қолганлари бор, улардан Асҳобул Ухудуга ўхшаган ўтга ташланганларини кўрамиз; шаҳид бўлганлари қанча, қийинчилик ва топталган ҳаёт тарзида яшаган ва яшаётганлари бор. Шундай экан, Оллоҳ таоло ваъда қилган нусрат қани?!¹ Қувилган, ўлдирилган, азобланган бўлсалар!

Биз Оллоҳ таолонинг нусрати кечикмаслигига шубҳа қилмаймиз. Лекин савол масаланинг жумбоги шуки, биз нусратнинг бир туригагина қараб қоламиз. У ҳам бўлса, кўз ўнгимиздаги нусрат ва диннинг устун бўлиши. Бу эса, Оллоҳ таоло пайғамбарлари, расуллари ҳамда мўмин бандаларига ваъда қилган нусрат дегани эмас.

Ҳа, Оллоҳ таоло уларга нусрат беришини ваъда қилди. Бу ваъда охират кунидан олдин, шу дунёнинг ўзида рўёбга чиқиши шак-шубҳасиз, муқаррардир. Чунки Оллоҳ таоло, **"Албатта Биз пайғамбарларимизга ва иймон келтирган зотларга ҳаёти дунёда ҳам, гувоҳлар (хозир бўлиб) турадиган Кунда (Киёматда) ҳам ёрдам**

¹ Табарий тафсири: 24/74 ва Фи зилалил-куръян: 5/3085 сахифаларига қаранг.

берурмиз¹, деб марҳамат қилди. Оллоҳдан кўра тўғрироқ сўзлагувчи зот борми?!

Бу масалани ёритиш учун нусрат қалимасининг маъносини баён қилмоғимиз лозим. Калима биз ўйлагандан кўра шумул маънога эга. Нусратнинг бир неча хил маъноси ва кўринишлари бўлиб, уларнинг энг муҳимларига қўйида тўхталиб ўтсак:

- 1- Нусрат, куч билан душманларга ғолиб келиш орқали бўлиши мумкин. Бунинг мисолини Довуд ва Сулаймон алайҳимас-саломларда кўрамиз,

"Ва (Толутнинг аскарларидан бўлган) **Довуд Жолутни ўлдирди.** **Ва** **Оллоҳ** унга (Довудга) **подшоҳлик ва ҳикматни** (пайғамбарликни) **берди**².

"Биз ҳар иккисига (Довуд ва Сулаймонга) **ҳикмат-пайғамбарлик ва илм ато этдик**³.

"Ва Сулаймон подшолигида..."⁴ деди:
"Парвардигорим, Ўзинг мени мағфират

¹ Фоғир: 51.

² Бақара: 251.

³ Анбиё: 79.

⁴ Бақара: 102.

қилгин ва менга ўзимдан кейин биронтаси учун мұяссар бўлмайдиган бир мулку- давлат ҳадя этгин"¹.

Шунингдек, Мусо алайхис-салом, Оллоҳ таоло у кишини ҳаётликларида Фиръавн ва унинг қавмига ғолиб қилди. "Фиръавн ва қавми қуриб олган иморатларни ва баланд қилиб кўтарган қасрларни эса вайрон қилдик"², "Денгизни ўртасидан бўлиб сизларни қутқариб, кўз ўнгингизда Фиръавн одамларини ғарқ қилганимизни эсланглар"³.

Ва пайғамбаримиз Мұхаммад саллаллоҳу алайҳи ва саллам, Оллоҳ таоло у кишига катта нусрат берди. Бадр жангиде унинг душманларини ҳалок қилди. Ундан кейин эса, то давлатлари оёққа туриб Оллоҳнинг дини олий бўлгунга қадар нусратида давом этди. "**Дарҳақиқат, Биз сизга очиқ-равшан фатҳ-ғалаба ато этдик**"⁴, "(Эй Мұхаммад),

¹ Сод: 35.

² Аъроф: 137.

³ Бақара: 50.

⁴ Фатҳ: 1.

**қачон Оллоҳнинг ёрдами ва ғалаба келса,
ва одамлар тўп-тўп бўлишиб, Оллоҳнинг
дини (Ислом)га кираётганларини
кўрсангиз"¹.**

Нусратнинг мана бу турига очик нусрат дейилади. Нусрат деганда, биринчи бўлиб зеҳнга мана шу тур нусрат келади. Бунга сабаб:

А) Зоҳирий нусрат инсонлар кўз олдида гавдаланиб, уни очик ҳис қилиниши.

Б) Бу маънодан диннинг олий бўлиши, юзага чиқиши ҳамда даъватчининг нусратни қўлга киритиш маъноларига тўғридан тўғри далолат қилиши.

В) Кўнгилларга маъқул келиши. Нусратнинг бу тури тезда кўзга ташланади. Инсон нафси эса, нақдга мойилдир. Шунинг учун, Оллоҳ таоло: "**Ва (Оллоҳ сизларга) яна бошқа сизлар суюдиган** (бир неъматни ҳам берурки, у) **Оллоҳ томонидан бўлган**

¹ Наср: 1,2.

ғалаба ва яқин(да рўй бергувчи Макка)
фатҳидир¹, деб марҳамат қилади.

- 2-** Нусрат баъзан ўша мункирларнинг ҳалок қилиниши билан бўлади. Анбиё ва расуллар ҳамда уларга иймон келтирган мўминларнинг қутилиши билан бўлади. Бунинг мисолини Нуҳ алайҳис-саломда кўришимиз мумкин. Оллоҳ таоло у кишини қутқариб, қавмларини ҳалок қилди. **"Шунда у Парвардигорига: "Мен (у кофир қавмимдан) мағлубдирман. Ўзинг ёрдам қилгин"**, деб дуо-илтижо қилган эди. **Биз осмон дарвозаларини** (тинимсиз) қўйилгувчи сув - сел билан очиб юбордик. **Ва барча ердан чашмалар чиқариб юбордик.** **Бас,** (осмон ва ернинг) суви тақдир қилиб қўйилган бир иш (яъни кофирларни гарқ қилиб юбориш) устида учрашдилар! Уни (Нуҳни) эса тахтаю-михлар эгасида (яъни тахталар ва михлардан ясалган бир кемада) **кўтардик.** У (кема) **Бизнинг кўз ўнгимизда** (хифзу-химоямизда) **сузар.** (Бу ўз қавми томонидан

¹ Соф: 13

пайғамбарлиги) инкор қилинганди киши (яъни Нуҳ пайғамбар) учун мукофотдир"¹.

Ҳуд қавмини ҳам бунга мисол қилишимиз мумкин. "Бас, унга (Ҳудга) ва у билан бирга бўлган (мўмин зотларга) Ўз раҳмат-марҳаматимиз билан нажот бердик ва Бизнинг оятларимизни ёлғон деган кимсаларнинг думларини қирқдик (ҳалок қилдик)"².

Солиҳ қавмида ҳам шундай бўлган. "Бас, уларни даҳшатли зилзила тутиб, турган жойларида тўкилдилар (ҳалок бўлдилар)"³.

Шуъайб қавми, "Бас улар (Шуъайбни) ёлғончи қилишгач, уларни "соябон" кунининг азоби ушлади. Дарҳақиқат, у улуғ-даҳшатли кунининг азоби эди"⁴.

Мужрим кишиларни аламли азоб билан жазоланиши даъватчига буюк бир нусрат, мункир ва фитначилар учун хорлик ва

¹ Қамар: 11, 12, 13, 14.

² Аъроф: 72.

³ Аъроф: 78.

⁴ Шуъаро: 189.

тўсиқдир. Оллоҳ таоло имҳол қилсада иҳмол қилмайди¹: "Биз (улардан) ҳар бирини ўз гунохи билан ушладик. Бас уларнинг орасида Биз устига тош ёғдирган кимсалар ҳам бордир, улар орасида қичқириқ тутиб (ҳалок бўлган) кимсалар ҳам бордир, улар орасида Биз ерга ютдирган кимсалар ҳам бордир ва улар орасида Биз (сувга) гарқ қилган кимсалар ҳам бордир. Оллоҳ уларга зулм қилгувчи бўлмади, лекин улар ўз жонларига жабр қилгувчи бўлдилар"².

- 3- Нусрат баъзан, Оллоҳ таолонинг ўз душманларидан, анбиё ва расуллар вафотидан кейин ўч олиши билан бўлади. Бундай ҳодиса, Яхё ва Шаъё алайҳимас-саломни ўлдирганлар ва Ийсо алайҳис-саломни ўлдирмоқчи бўлганлар билан бўлган. Имом Табарий ушбу ояти кариманинг "Албатта Биз пайгамбарларимизга ва иймон келтирган зотларга ҳаёти дунёда ҳам, гувоҳлар (ҳозир бўлиб) турадиган Кунда (қиёматда)

¹ Арконни узоқ ташласада бепарво бўлмайди.

² Анкабут: 40.

ҳам ёрдам берурмиз¹, тафсирида, бундай марҳамат қиласидар: "(Яъни биз уларга нусрат берамиз) Ёки Шаъёни ҳалокидан сўнгра, уни ўлдирганларнинг устига ғолибларни олиб келиб, қотилларидан ўч олганимиз каби, уларни бизга мункир бўлганларга ғолиб қилиб, ё бўлмаса уларни ёлғончига чиқарганлардан расулимиз вафотидан сўнгра ўч оламиз. Шунингдек, Яҳёни қотилларига Бухтунассарни жўнатиб, уни ўлдирганлардан ўч олдик. Исони ўлдирмоқчи бўлганлардан, Рум (ликлар) билан уларни ҳалок қилиб ўч олдик"². Буларнинг барчаси Оллоҳ таолонинг ушбу сўзининг мазмунига дохилдир: "**Агар Оллоҳ хоҳласа улардан (жанг-жадалсиз ҳам) ғолиб бўйлур (яъни уларни йўқ қилиб юборур) эди**"³. Яъни ўч оламан, деганидир.

- 4- Инсонлар мағлубият деб ҳисоблаган нарса, ҳақиқий муваффақият-нусрат бўлиши мумкин. У ўлим ё қамоқ ёки юртдан қувилиш ва озорларга дучор бўлиш тарзида кўриниш бериши мумкин. Даъватчининг

¹ Фоғир: 51.

² Тафсурут-табарий: 24/74.

³ Мұхаммад: 4.

Оллоҳ йўлидаги ўлими шаҳодат эмасми?! "Оллоҳ йўлидаги жангда ўлдирилган зотларни ҳаргиз ўликлар, деб ўйламанг! Йўқ, улар тириклардир! У зотлар Оллоҳ ўз фазлу **карами билан берган неъматлардан** хушнуд **холларида баҳраманд бўлмоқдалар**"¹.

"(Лекин жоҳил қавм Ҳабиб ан-Нажжорнинг сўзларига қулоқ солмасдан уни қатл қилишгач, унга) **"Жаннатга кир"**, дейилди. (Оллоҳнинг амри билан жаннатга киритилиб, у жойдаги ноз-неъмат ва иззатикромни кўргач), у айтди: **"Қани эди қавмим ҳам мени Парвардигорим мағфират қилганини ва мени иззатикромли кишилардан қилганини билсалар эди"**².

"(Эй Мухаммад), айтинг: **"Сизлар биз учун фақат икки яхшилик** (яъни, ё шаҳид бўлишимиз ёки ғалаба қилишимиз)дан **бирини кутмоқдасиз"**³. Даъватчининг

¹ Оли Имрон: 169.

² Ёсин: 26, 27.

³ Тавба: 52.

ўлдирилиши унга бир неча жиҳатдан нусрат-ғалаба саналади:

А) Шаҳидлик. У ғалабанинг энг катта туридир, "Оллоҳ йўлидаги жангда ўлдирилган зотларни ҳаргиз ўликлар, деб ўйламанг! Йўқ, улар тириклардир! У зотлар Оллоҳ ўз фазлу карами билан берган неъматлардан хушнуд ҳолларида баҳраманд бўлмоқдалар ва ҳали ортларидан етиб келмаган биродарларига ҳеч қандай хавфу хатар йўқлиги ва ғамгин бўлмасликлари ҳақида хушхабар бермоқдалар"¹.

Б) Унинг йўли ғолиб келиб, устун бўлиши. Гулом подшоҳ томонидан ўлдирилганида унинг қовми "Гуломнинг парвардигорига иймон келтирдик"² деди.

Асримиздан Сайид Қутб – раҳимаҳуллоҳ – бунга яққол мисолдир. У кишининг ўлдирилиши, у учун яшаб, унга

¹ Оли Имрон: 169, 170.

² Асхобул Уҳуд киссасидан бир парча. Имом Муслим Суҳайб разияллоҳу анхудан қилган ривояти 3005.

жонини бағишилаган йўлининг (манҳажининг) ғалаба қозонишига айланди. Ҳатто коммунистлардан бири қамалганида: "Мен Сайид ўлдирилгани каби ўлдирилиб, менинг гоям ва китобларим Сайид Кутбнинг китоблари тарқалганидек тарқалишини орзу қиласман", – деди.

Қизиги шундаки, Сайид Кутб – раҳимаҳуллоҳ – нинг "Зилол", "Маолим", "Исломий тасаввурнинг хусусиятлари" ва бошқа асарларининг ўқувчилари ва ундан фойдаланувчилар сони ошиб, уни сотиш мўмай даромад олиб келагани учун, Ливан насронийлари уни чоп қилишга шошилдилар.

Сайид Кутб: "Айтганларимиз, сўзларимиз қуп-қуруқ жасад бўлиб қолади, агар унинг йўлида жон берсак, уни қонларимиз билан суғорсак, унга жон энади ва тириклар орасида оёққа туради", – деганида, мана шуни назарда тутган эди.

В) Ўлгандан кейин яхши ном. Иброҳим алайҳис-салом: "**Яна мен учун кейин**

келгувчи кишилар ўртасида рост мақтовлар қилгин"¹, дедилар. Оллоҳ йўлида ўлдирилганлар, мўминлар наздида яхши ном қолдирадилар. Бу барчага маълум ҳол.

Шунингдек, бадарға бўлиш-қувилиш, буни кўпчилик мағлубият деб тасаввур қилсада даъватчига нусрат ҳисобланади. Оллоҳ таоло марҳамат қилиб расули тўғрисида, уни Қурайш қабиласи қувганида бундай дейди: "**Агар сизлар унга** (яъни, пайғамбарга) **ёрдам қилмасангиз** (Оллоҳнинг Ўзи унга ёрдам қилур). **Уни кофирлар икки кишининг бири бўлган ҳолида** (яъни, бир ҳамроҳи билан Маккадан) **ҳайдаб чиқарганларида, унга Оллоҳ ёрдам берди-ку"**².

Шубҳасиз, Расулуллоҳнинг Маккадан чиқишлари бир неча томондан ғалаба эди. Куйида уларнинг баъзиларини келтирсак:

¹ Шуъаро: 84.

² Тавба: 40.

А) Оллоҳ таоло у зотни мушриклардан озод қилди, ҳимоялади ҳамда ўлдирмоқчи бўлиб турган ўринларида кўзларини кўр қилди.

Б) Даъват бир жамиятдан – унда киши қаршиликларга учраган, қувилган, асҳоблари азобланган ва ўлдирилган жамиятдан –, ибодатларини очик бажара олмаган жамият эмас, балки уни ҳимоя қиладиган иккинчисига – Мадинага қўчди.

В) Мадинада Ислом давлати барпо бўлиши, ундан сўнгра жиҳод оёққа туриши, ҳамда инсонларнинг гурух-гурух бўлиб исломга кириши.

Саҳобаларнинг Ҳабашистонга биринчи марта қилган сафарлари ҳам, улар учун ғалаба, душманларига эса мағлубият ҳисобланади. Қурайш шунинг учун ҳам уларнинг изига тушди. Лекин Нажоий мўминларни ҳимоя қилгач, ниятлари пучга чиққан ҳолатда қайтиб келди. Нажоий исломни қабул қилиб, Оллоҳ таолонинг дийнига кирди!

Қамоқ, азоб, озорларни шулар жумласига қўшишингиз мумкин. Баъзан даъватчининг даъватини бошланиш нуқтаси қамоқ ёки озордан бошланади.

Даъватчилардан бири душманлари томонидан тухматга учради, дейлик. Кўпчилик инсонлар бу инсонни синди, бугундан кейин энди ишида давом этолмайди, деб ўйлашади. Ваҳолангки, мана шу тухмат унга бир неча кўринишдан бошланиш нуқтасига айланади. Қўйида улардан намуна келтирамиз:

А) Бу билан у ўз нафсиға ғолиб чиқди. Чунки у, қамоқ қўрқинчи унинг ҳақиқатидан катта эканлиги англади. Қамоққа икки марта кириб чиқди. Унда чўчиш ва Оллоҳдан ўзгадан қўрқишига қарши иммунитет ҳосил бўлди.

Б) Ботилнинг ҳақиқий юзи очилди. Ҳақ ниқобида алдаб, ўзига қаратиб юрганларнинг кимлигини-сохталигини билди.

В) Дўстини душманидан айирди. Шоир айтадики (таржима):

Машаққатни Оллоҳим, бергин сен мукофотин

Дўстим ким душманим ким билдириди менга отин.

Г) Талабалари ва муҳлисларининг сони ортди, у эълон қилиб турган ҳақни эшитувчилари қўпайди, улар ўн мингларча сонга айланди.

Д) Оллоҳ таоло рақибу-душманларини бошини хам қилди, очиқчасига мағлубият шаробини татиб кўрдилар.

Мана шулар, охират ҳаётидан олдин шу дунёning ўзидағи нусрат эмасми?! "Лекин мунофиқлар (буни) англамаслар"¹. Нусратнинг мана шу турини айтиб ўтар эканмиз, қўпчиликка қоронғу бўлган бир нуқтани ёритиб ўтишимиз шарт. Даъват йўлидаги инсон ўлдириларкан ё қамаларкан

¹ Мунофиқун: 7.

ёки қувилиб озор бериларкан, унинг душмани уни мана шу ахволга туширишдан олдин, маънавий ва нафсий азоблардан талайгинасини татиб бўлган бўлади. Баъзан эса, килмишидан кейин роҳатини йўқатади, саодатида маъни қолмайди. Шунинг учун ҳам, Ҳажжож ибн Юсуф Саид ибн Жубайрни ўлдирганида нафсий азобнинг бир неча тури билан азобланди, ҳатто уйқусида ҳаловат қолмади. Уйқусидан қўрқиб ўйғониб, "Мен билан Саидни нима иши бор", – деб бақиради. Бориб-бориб ғам-ғуссасида ўлиб кетди.

Шунинг учун, Куръони Карим мана шу ҳақиқатни ифодалаб келди. Оллоҳ таоло Оли Имрон сурасида: "**Ўзлари холи қолишганда эса сизларни қаттиқ ёмон қўрганлари сабабли бармоқларини тишлайдилар.** (Эй Мухаммад, уларга): "Шу адоватларинг билан ўлиб кетинглар!" – деб айтинг! Албатта Оллоҳ дилларни эгаллаган сирларни билгувчиидир. Агар сизларга бирон яхшилик тегса, бу уларни хафа қиласди. Агар сабр-тоқат қиласангиз ва Оллоҳдан қўрқсангиз, уларнинг

найранглари сизларга ҳеч қандай зарар қила олмайди. Албатта Оллоҳ уларнинг қилаётган амалларини иҳота қилгувчиидир¹, деб марҳамат қиласади.

Ахзоб сурасида: "Оллоҳ коғирларни (яъни фирқаларни) хафа ҳолларида қайтарди. Улар бирон яхшилик фойдага эришмадилар"², дейди.

Даъват соҳиби эса, саодатда баҳтли ҳаёт кечиради. Имом Табарий -раҳимахуллоҳ-ушбу оят "Аниқки, Бизнинг пайғамбар бўлган бандаларимиз ҳақида: "Шакшубҳасиз улар қўллаб-кувватлангувчилардир ва шак-шубҳасиз Бизнинг қўшинимиз (яъни пайғамбарлар ва уларга иймон келтирган кишилар) ғолиб бўлгувчиidlар", деган сўзимиз ўтган - собит бўлгандир"³, тафсирида бундай дейди: "Баъзи араб тилшунос олимлари мана шу оятни "саодатлидурлар деган сўзимиз

¹ Оли Имрон: 119, 120.

² Ахзоб: 25.

³ Соффат: 171, 172, 173.

собит бўлган", деб тафсир қилганлар"¹. Айнан мана шу маъно Расулуллоҳ саллололҳу алайҳи ва салламнинг ҳадиси шарифларида ҳам келади: "*Мўминнинг иши ажойиб, у ҳар томонлама яхшиликтур. Бу фақат мўминга хосдир. Унга яхшилик етсаю шукр қиласа унга яхшилик, агар зарар этиб сабр қиласа яна унга яхшилик*"², дедилар.

Шайхул Ислом Ибн Таймия раҳимаҳуллоҳ мана шу ҳақиқатни бизга билдириб, ушбу сўзларини айтганди: "Душманларим мендан нимага эриша олади? Менинг жаннату бўстоним қалбимда. Ўлдирилишим шаҳидлик, бадарға қилинсанм саёҳат, қамалсанм (Роббим билан) хилват".

Зоҳидлардан бири "Агар подшоҳ ва шаҳзодалар биз яшаб турган лаззат ва неъматларни қандайлигини билганда эди, бизлар билан шу учун қиличлашарди", – дер экан, айнан мана шу мазмунни қасд қилган.

¹ Тафсурут-табарий: 23/114.

² Муслим ривояти: 3999.

Мана шундай ўринда ким ғолибу, ким мағлуб экани билинади. Нусрат - ғалаба ва мағлубият инсонлар зоҳирда кўриб турган маънодан анча узок. Бу ерда оддий қўз билан қараб чиқиб бўлмайдиган мазмунлар бор.

Шоирнинг бу сўзи нақадар ўринли:

Ҳасадгўйнинг ҳасадига сабр эт, ўзин ўлдирур

Ўт топмагач қуидирар кас у ўз-ўзини қуидираур.

- 5- Даъватчининг ўз гоясида событлиги жуда катта ғалаба, буюк ютуқдир. Чунки у шахват ва шубухотларни¹ енгади, олдиндаги тўсиқлардан шижаот ва шиддат билан ёриб ўтади. Аслида ошкора ғалаба мана шу маънавий ғалаба қўлга киритилмасдан олдин қозонилмайди. Иброҳим алайҳис-салом ўтга ташланаркан, у ғалабанинг чўққисида эди. **"Улар (бир-бирларига) дедилар: Иброҳим учун (олов ёқиладиган) бинолар қуриб уни**

¹ Шубухот деб чалгитувчи, гояга қарши чикадиган фикрларга айтилади.

ўша оловга ташланглар". Бас улар (Иброҳимга) макр қилмоқчи бўлган эдилар. Биз уларни тубан-мағлуб қилдик"¹.

Имом Аҳмад ибн Ҳанбал – раҳимаҳуллоҳ – қуръонни маҳлуқ дейиш синовида ўз мафкурасида событқадам бўлиб, ортга чекинишга барча босимларни рад этган вақтида катта ғалабага эришган эди.

Асҳобул ухудуд ўтга ташланаркан динларида савдолашмасдан, Оллоҳ йўлида ўлишни устун кўрганларида улар ғолиб эдилар. **"Улар (мўминлардан) фақат у (мўмин)лар қудрат ва мақтov эгаси бўлган Оллоҳга – осмонлар ва ернинг подшоҳлиги Ўзиники бўлган зотга иймон келтирганлари учунгина ўч олдилар!"²**

Хаббоб разияллоҳу анҳу Расулуллоҳ саллоллоҳу алайҳи ва саллам хузурларига келиб бизга нусрат сўрамайсизми, дуо қилмайсизми? – деб айтганларини ривоят

¹ Соффат: 98, 99.

² Буруж: 8.

қилган ҳадисларида нусрат-ғалабнинг маъноларидан мана шу маънони топамиз. Расулуллоҳ жавоб қилдилар: "*Сизлардан олдингилар орасида чуқур қазилиб, унга қўйилиб, арра келтирилиб уларнинг бошларига қўйилиб иккига бўлинниб ташланган ва бу нарса уларни динидан қайтара олмаган ҳамда темир тароқлар билан таралиб уларнинг гўштини сугидан ажратиб ташланганлари ва мана шу ҳам уларни динидан тўса олмаган кишилар бор эди*"¹.

- 6-** Нусрат баъзан ҳужжат устунлиги, далилнинг тиниклиги билан бўлади. Имом Табарий Оллоҳ таолонинг "**Аниқки, Бизнинг пайғамбар бўлган бандаларимиз ҳақида: "Шак-шубҳасиз улар қўллаб-куvvatлангувчилардир** (яъни пайғамбарлар ва уларга иймон келтирган кишилар)", деган **сўзимиз ўтган - собит бўлгандир**"², деган ушбу сўзи тафсирида бундай дейди: Оллоҳ таоло аниқки, Бизнинг пайғамбар бўлган бандаларимиз ҳақида:

¹ Бухорий ривояти: 3612

² Соффат: 171, 172.

"Шак-шубҳасиз улар қўллаб-қувватлангувчилардир", деган сўзимиз собит бўлди, яъни мана шу ҳукм ва қазони қуръонда ёзиб қўйдик, у ҳам бўлса улар (ана ўша пайғамбарлар) далил-ҳажжатлари билан нурсат ва ғалаба эгалари бўлишилигидир.

Суддий айтади: ҳужжат билан "Шак-шубҳасиз улар қўллаб-қувватлангувчилардир"¹.

Табарий Оллоҳ таолонинг "**Бас улар** (Иброҳимга) макр қилмоқчи бўлган эдилар. Биз уларни тубан-мағлуб қилдик"², ушбу сўзи тафсирида бундай дейди: "яъни Иброҳимнинг қавмини ҳужжатларини паст қилди ва унинг ҳужжатини қавминикидан устун қилди"³.

Бунга ўхшаш маънони Оллоҳ таолонинг ушбу сўзида ҳам топамиз "**Мана шулар Иброҳимга қавми устида берган ҳужжатларимиздир. Биз Ўзимиз хоҳлаган**

¹ Тафсурут-табарий: 23/114.

² Соффат: 98.

³ Табарий тафсири: 23/75.

кишиларни (мана шундай баланд) даражаларга күттарурмиз"¹, күтаришлиги бу нусрат бериши демакдир.

Бақара сурасида Оллоҳ субҳанаҳу ва таоло Иброҳим алайҳис-салом билан коғир бўлган кимса (деб аталган) орасида бўлиб ўтган мунозарани айтгандан кейин "**Шунда бу инкор қилувчи довдираб қолди. Оллоҳ золим кимсаларни ҳидоят қилмайди**"², деди. "Бухита" дегани, енгилди – мот бўлди деган маънони англатади. Яъни коғир енгилди, Иброҳим алайҳис-салом далил ва ҳужжат билан енгди.

Демак, даъватчининг қучли ҳужжат ва далил билан енгишлиги ҳақиқий ғалаба экан, балки у динни ойдин бўлиши ва ғалабага эришишига асосий сабаблар жумласидандир.

7- Даъватчининг нусрати бирор бир замон ёки маконга чекланиб қолмайди. Унинг замони дунё ҳаёти, сўнгра охират ҳаётидир, макони эса Оллоҳнинг кенг еридир.

¹ Анъом: 83.

² Бақара: 258.

Мұхаммад саллоллоху алайҳи ва салламга дуч келганига ўхшаш, даъватчи бирор бир ерда тұсқынликка учраса, бошқа жойда муваффакиятга эришади. У зот Маккада қаршиликларга учрадилар, сүңг мадинада нусраттаға эришиб, ундан кейин Маккада ғалаба қозондилар.

Мусо алайхис-салом Фиръавн ерида репрессия-қатағонга учраб, ундан кейин бошқа ерга күчиб ғалаба-нусратта эришдилар. Даъватчи бир замонда тұсқынликларга учраб, бошқа бир замонда нусратта эришиши мумкин. Бундай ҳол шайхул-ислом Ибн Таймияда содир бўлгани каби. У киши қамоқда вафот қилдилар, лекин у кишининг даъватлари ўзлари ўтиб кетганларидан бир неча асрдан кейин буюк нусратларга эришди ва давом этмоқда.

Бу кўрилиб келинаётган бир ҳол. Қанча - қанча инсонлар бир жойда енгилиб бошқасида ютиб, бир вақтда азиятта учраб бошқа бир вақтда нусраттаға эришиб келмоқда. Бу тириклигига бўлсин ё вафотидан кейин.

8- Ва ниҳоят, нусрат ҳимоя билан ҳам бўлади. Яъни даъватчини ҳимоя қилиб, душманларини ундан манъ қилиш билан бўлиши мумкин. Оллоҳ таоло айтадики: "**Улар нусратланмайдилар ҳам**"¹. Яъни манъ қилинадилар².

Оллоҳ таоло айтади: "**Бас, сиз ўзингизга буюрилган ишни** (яъни, ҳақ динга даъват қилишни) **юзага чиқаринг ва мушриклардан юз ўгиринг!**"³ Имом Табарий ушбу оятнинг маъносида бундай дейди: "Оллоҳнинг буйруғини юзага чиқаринг, Оллоҳ таолодан бошқадан кўркманг. Оллоҳ таолонинг ўзи сизни масхара қилганларга кифоя бўлгани каби сизга озор берганларга ҳам кифоядир"⁴.

Оллоҳ таоло айтади: "**Оллоҳ Сизни одамлардан (зараридан) сақлагай**"⁵.

¹ Бақара: 48.

² Тафсурут-табарий: 1/269, бу Ибн Аббоснинг қовлидир.

³ Ҳижр: 94, 95.

⁴ Тафсурут-табарий: 14/69.

⁵ Монда: 67.

Мана шулар нусратнинг баъзи манолари, балки энг муҳим маънолариидир. Агар мана шу маъноларга қараб фикр юритиб, сўнгра пайғамбарларнинг сийратларига қарайдиган бўлсак, уларнинг ҳар бири нусратнинг мана шу турларидан бири ёки ундан ортиғига эришганлигини топамиз. Масалан, Мухаммад алайҳис-салом динларини ошкор бўлишию, камолига етишига эришдилар. Бадр ва бошқа жангларда у кишини ёлғончига чиқарган душманларини ҳалок қилиш билан ғалабага эришдилар. Маккадан чиқариларкан нусратга эришдилар. Ҳужжат ва далил билан нусратга эришдилар. Душманларидан ҳимоя қилинишда муваффақият қозондилар. Ғарib юртда ғалабага эришдилар. Оллоҳнинг динига событқадамлик, унинг каломини ошкор қилиш билан нусратга эришдилар. **"Агар Биз сизни (ҳақ йўлда) қилмаганимизда, сиз уларга бир қадар мойил бўлишингизга оз қолди"**¹.

Пайғамбар ва расуллар нусратни қўлга киритишда бир-бирларидан фарқ қиласи. Лекин Оллоҳнинг уларга бўлган ваъдаси ҳақ. **"Аниқки, Бизнинг пайғамбар бўлган бандаларимиз**

¹ Исро: 74.

хақида: "Шак-шубҳасиз улар қўллаб-күвватлангувчилардир ва шак-шубҳасиз Бизнинг қўшинимиз (яъни пайғамбарлар ва уларга иймон келтирган кишилар) ғолиб бўлгувчиidlар", деган Сўзимиз ўтган - событ бўлгандир"¹.

Шундай экан, ҳар бир содик мўминга тириклигида ёки вафотидан кейин Оллоҳ таолонинг ваъдаси рўёбга чиқиб, нусрат етади. **"Албатта Биз пайғамбарларимизга ва иймон келтирган зотларга ҳаёти дунёда ҳам, гувоҳлар (ҳозир бўлиб) турадиган Кунда (қиёматда) ҳам ёрдам берурмиз"**².

Айтиб ўтилганлардан бизга нусратнинг тўлиқ маъноси аён бўлади. Демак, биз нусратнинг ўзимизга маъқул бўлган маъносини танлаб олишимиз жоиз эмас.

Барча амал олдиндан ҳам, кейин ҳам Оллоҳга хосдир. Биз Оллоҳга қулдан бошқа нарса эмасмиз. У покдир. Унга қуллик қилишни рўёбга чиқаришга тиришамиз. Оллоҳ таолонинг ваъдаси шубҳасиз

¹ Соффат: 171, 172, 173.

² Фофири: 51.

амалга ошишига ишониб, тасдиқлаб уни қатъий равишда билишлигимиз ҳақиқий қулликнинг камолотидир. Лекин биз мана шуларнинг – Оллоҳ таолонинг ўзи билган – қандайдир бир ҳикмат юзасидан бўлган ҳақиқатини идрок қила олмаслигимиз мумкин. Нусрат баъзан синов тариқасида кечикиши мумкин. Оллоҳ таоло "**Сўнг Биз жиноят қилган кимсалардан интиқом олганмиз ва иймон келтирган зотларни ғолиб қилиш Бизнинг зиммамиздаги ҳақ бўлган**"¹, деб тўғри сўзлаган.

¹ Рум: 47.

Вазифамиз нима?

Нусратнинг моҳиятини тушуниб етишлигимиз учун Оллоҳ таоло бизга юклаган масала нима эканлигини яхши билиб олишимиз керак бўлади. Масъулиятимизнинг қанчасини бажарсак, ана ўша миқдорда бизга нусрат келади.

Бизнинг вазифамиз одамларни ҳидоятга киргизиши? Ёки бизнинг вазифамиз ўша ҳидоят ва иймонга чақириши?

Вазифамиз инсонларни иймонга мажбурашши?
Ё уларга иймон йўлини кўрсатиши?

Пайғамбарлар, расуллар ва даъватчиларни барчасининг вазифаси битта сўздан нарига ўтмайди. У ҳам бўлса **ЕТКАЗИШ**.

Уларнинг масъулияtlари фақат мана шу нарсагагина чеклангандир.

Бу тўғрида кўпчилик даъватчи ва ислоҳотчилар зеҳнидан йироқ бўлган ҳақиқатни тасдиқлаб келган оятлар кўп.

Баъзи оялтарга тўхталиб ўтсак: Оллоҳ таоло айтади: "**Пайғамбарлар зиммасида** (одамларни мажбуран динга киргизиш эмас, балки) **фақат** (Оллоҳ нозил қилган ваҳийни) **очиқ-ойдин етказишиш бордир**"¹, "**Пайғамбар** зиммасида (сизларни зўрлаб динга киргизиш эмас, балки) **фақат** (сизларга Ҳақ динни) **етказишиш бордир**"², "**Сизнинг зиммангизда фақат** (Биз сизга нозил қилган ваҳийни) **етказишиш бор холос**"³, "**Пайғамбаримиз зиммасида фақат** (Бизнинг ваҳийларимизни сизларга) **очиқ-равшан қилиб етказишиш бор, холос**"⁴ ва "**Агар** (итоатдан) **бош тортсангиз, билингизки, пайғамбаримиз зиммасида фақат** (бизнинг ҳукмларимизни) **очиқ-равшан қилиб етказишиш бор, холос**"⁵.

Имом Табарий Оллоҳ таолонинг: "**Энди агар юз ўгирсалар, у ҳолда Сизнинг зиммангиздаги нарса фақатгина етказишишdir**"⁶, деган сўзи тўғрисида: "**Агар** Исломга чақириб турган нарсангиздан ҳамда ихлос ва тавҳидни фақат Оллоҳ таолога хослашдан юз ўгириб қайтадиган бўлсалар,

¹ Нахд: 35.

² Нур: 54.

³ Шуро: 48.

⁴ Тағобун: 12.

⁵ Мойда: 92.

⁶ Оли Йирон: 20.

сиз фақат етказиб қўювчи элчисиз, бандаларимга у учун сизни жўнатган рисоламни етказиб қўйиш ҳамда буюрилган тоатларни адо қилишдан бошқа нарса сизга юкланмаган", - дейди¹.

Ибн Ошур мана шу оятнинг ўзида: Уларга "Исломга кирдингизми", деб айтган сўзингиздан юз ўғирсалар, сизга уларнинг юз ўгиришларида бирор талаб қилинадиган нарса йўқ. Сиз фақат етказиб қўйишига буюрилгансиз.

Оятдаги "**Сиз фақат етказишига буюрилгансиз**"² деган гап, "агар" деган шартнинг жавобида-муқобилида келаяпти. Маънода ҳам, у жавобнинг сабаби бўлиб турибди. Бундай ўринда, жавоб бўлиб келиши етук бир балоғат услубидир. Гёё ўксинманг, уларни ҳидоятга келмаслиги, исломга киришларидаги ноумидлигингиз сиздан бўлган бир камчилик сабабли эмас. Чунки сиз фақат етказиб қўйишдан бошқасига буюрилмагансиз. Етказилганларнинг ҳидоятга киришини таъминлаш учун юборилмадингиз³.

¹ Табарий тафсири: 3/215.

² Оли Имрон: 20.

³ Ат-тахрир ват-танвир: 3/205.

Мана шу ҳақиқатни, пайғамбарларнинг вазифалари етказиш эканлигини таъкидлаш учун бошқа оятлар инсонларнинг ҳидояти на пайғамбарлар, на расуллар ва на бошқаларга юкланмаганини билдириб келди. Оллоҳ таоло айтади: "**Агар Парвардигорингиз хоҳласа эди, бутун Ер юзидаги барча кишилар иймон келтирган бўлур эдилар. Ахир сиз одамларни мўмин бўлишга мажбур қилурмисиз?** (Яъни бундай қилиш дуруст эмасдир. Чунки киши ўз ихтиёри билан келтирган иймонгина ҳақиқий мақбул иймондир)"¹. Бошқа оятда: "(Эй Муҳаммад), аниқки, сиз ўзингиз сўйган кишиларни ҳидоят қила олмассиз, лекин **Оллоҳ Ўзи хоҳлаган кишиларни ҳидоят қилур.** У ҳидоят топгувчи зотларни яхшироқ билгувчидир"². Ва "(Эй Муҳаммад), агар улар ушбу сўзга – **Қуръонга иймон келтирмасалар, эҳтимол сиз уларнинг ортидан, афсус-надомат билан ўзингизни ҳалок қилурсиз** (бундек қилмоқ сизга нораводир)"³, яна бошқа оятда "(Эй Муҳаммад), эҳтимол сиз (Макка мушриклари) мўмин бўлмаганлари учун ўзингизни ҳалок

¹ Юнус: 99.

² Касос: 56.

³ Кахф: 6.

қилгувчиидирсиз. (Ундоқ қилманг)¹, "Бас (Эй Мұхаммад), жонингиз уларнинг (иймон келтирмаганлари) устида ҳасрат-надоматлар чекиб кетмасин"².

Бизнинг вазифамиз ҳақ сўзни айтиш билан рўёбга чиқади. Етказганимиз шудир. Мана бу оятдаги каби: "Айтинг: "(Бу Қуръон) **Парвардигорингиз томонидан** (келган) **Ҳақиқатдир.** Бас, хоҳлаган киши иймон келтирсин, хоҳлаган кимса кофир бўлсин"³.

Ушбу ояларни мана бу икки оят билан якунлаймиз: "Агар сизга уларнинг юз ўғиришлари оғир ботиб (сабр қила олмасангиз), у ҳолда ерга (кириб кетадиган) бирон тешик ёки осмонга (чиқиб кетадиган) бирон нарвон истаб, уларга оят-мўъжиза (топиб) келтиришга қодир бўлсангиз (шундай қиласеринг). Агар Оллоҳ хоҳлаганда албатта уларни ҳидоят устида бирлаштирган бўлур эди-ку! Бас, ҳаргиз жоҳиллардан бўлманг!"⁴.

¹ Шуъаро: 3.

² Фотир: 8.

³ Кахф: 29.

⁴ Аноъм: 35.

Зориёт сурасидаги оят эса, шу маънони бошқа бир услуг билан таъкидлаб келади. "Бас, (эй Муҳаммад), **сиз улардан юз ўгиринг!** Энди (зиммангиздаги пайғамбарликни тўла етказганингиздан сўнг кофирлардан юз ўгирсангиз) **сиз маломат қилингувчи эмассиз.** **Ва** (Қуръон билан) **панд-насиҳат қилинг!** Зеро у **панд-насиҳатлар мўминларга нафъ етказур**"¹.

Оллоҳ таолонинг китоби Қуръони Каримда анбиё ва даъватчиларнинг вазифаларини белгилаб, баъзи даъватчилар уларнинг зиммасида бўлмасада бизнинг зиммамизда, деб тасаввур қилган барча вазифаларни рад этиб келган оятларнинг баъзиси мана шулардир.

Демак, бизнинг вазифамиз – етказиш, мажбурлаш эмас; ҳидоятга киргизишга уриниш, ҳидоятни рўёбга чиқариш эмас, воқеъликни ўзгартириш эмас; олдимиздаги ёмон воқеълигимизни ўзгартиришда шариатга мувофиқ равишида қадам қўйиш.

¹ Зориёт: 54, 55.

Биз мана шу ҳақиқатнинг моҳиятига етиб, у билан шуғулланар эканмиз, уни қўлга киритишга уринаётган нусратни тушуниб етамиз. Ана ўшандა ғолиб билан мағлубнинг фарқига борамиз.

Мана шу асослар, ғоялар ва бошланиш нуқталари ғойиб бўлса, даъват қилувчи киши йўлдан озиши мумкин. Улар Оллоҳ таолонинг айтган ушбу сўзидағиларга ўхшаб қолишидан қўрқилади: "(Эй Муҳаммад), айтинг: "Сизларга қилган иш-амалларидан энг қўп зиён кўргувчи кимсаларнинг хабарини берайликми?! Улар (кофир бўлганлари сабабли) қилган саъи-ҳаракатлари ҳаёти дунёдаёқ йўқ бўлиб кетганду, аммо (нодонликлари сабабли) ўзларини чиройли – яхши амал қилаётган кишилар, деб ҳисоблайдиган кимсалардир!"¹ гарчи оят кофирларга қаратса айтилган бўлса ҳам, унинг маъноси баъзи ўринларда мана буларга ҳам тўғри келади. Давоми бор.....

¹ Кахф: 103, 104.

Ҳақиқатул интисор

02

[Ўзбекча – Uzbek –] الْأَوْزَبْكِي

Устоз доктор Носир ал-Умар

Таржимон: Шамсиiddин Даргомий

Нашрга тайёрловчи: Абу Абдуллоҳ Шоший

2012 - 1434

IslamHouse.com

حقيقة الانتصار

الجزء الثاني

« باللغة الأوزبكية »

الدكتور ناصر العمر

مترجم: شمس الدين درغامي

مراجعة: أبو عبد الله الشاشي

2012 - 1434

IslamHouse.com

Қуръони Каримдан намуналар

Бисмиллаҳир роҳманир роҳим

Айтилган маъноларни янада таъкидлаб, уни чуқурроқ тушуниш учун Оллоҳ таолонинг китобидан расул ва анбиёлар ҳамда ўтган умматларнинг баъзи даъватчилари ҳақида қисса қилиб берадиган намуналар келтираман. Ушбу қиссалардан улар тутган йўл ва эришган натижалар аён бўлади. Тоинки бизга ва биздан кейингиларга нур ва ибрат бўлсин.

Ҳар бир қиссани мақсад ҳосил бўладиган бир миқдорда, энг машҳур қиссаларга чекланган ҳолда келтираман. Уларнинг мавзуумизга энг яқинроғи:

1- Нух алайҳиссалом қиссаси.

Оллоҳ субҳанаҳу ва таоло Нух алайҳиссаломни Қуръон сураларидан йигирма тўққиз сурада зикр қилган. Қисса бир неча ўринда зикр қилинган. Улар орасида алоҳида Нух алайҳиссалом номи билан тушган сура ҳам мавжуд.

Нуҳ алайҳиссалом қиссаси ибратларга тўла бўлиб, улар орасида кўзга ташланиб, ажралиб турадиган ва ўзига хос аҳамият касб қилган фойдалар бор. Улардан қўйидагиларни келтирамиз:

- А) Нуҳ алайҳиссалом башариятга юборилган биринчи расул ҳисобланади. Ҳар бир биринчининг алоҳида аҳамияти бор.
- Б) Қавми орасида узок муддат бўлганлиги. 950 йил даъват қилдилар.
- В) Нуҳ алайҳиссалом беш буюк (улул-азм) пайғамбарларнинг бири.
- Г) Қуръони каримда кўп маротаба зикр қилинганлиги. 29 сурада 43 маротаба зикр қилинди, яъни Қуръони Карим сураларининг тақрибан чорак қисмида зикр қилинди.

Дастлаб, Нуҳ алайҳиссаломнинг ўз қавми билан бўлган сийратларини бизга қисса қилиб берадиган баъзи оятларни келтираман, сўнгра уларга тўхталиб ўтаман:

Оллоҳ таоло айтади: "Қасамки, Нухни ўз қавмига пайғамбар қилдик. Бас, у: "Эй қавмим, Оллоҳга ибодат қилинглар! Сизлар учун Ундан ўзга бирон Илоҳ йўқдир. Албатта, мен сизларнинг буюк Кун (қиёмат кунининг) азобига гирифтор бўлишингиздан қўрқаман", деди"¹.

Мана шу Нух алайҳиссалом даъватининг жавҳари бўлиб, қавмини Оллоҳ таолога ибодат қилишга, тавҳидга чақирди ва бунга хилоф чиқишининг заарларидан огоҳлантириди.

Юнус сурасида, қавми у кишига ижобат қилмасдан кибр қилгандан кейин, қавмларига йўлиққанлари тўғрисида бошқа бир давр зикр қилинади. "(Эй Мұхаммад), уларга Нух ҳақидаги хабарни тиловат килинг, у қавмига (бундай) деган эди: "Эй қавмим, агар сизларга (орангизда узоқ йиллар яшаб) турганлигим ва Оллоҳ оятларини эслатишим оғирлик қилган бўлса, бас, мен Оллоҳнинг Ўзига суюндим – таваккул қилдим. Энди бутларингиз билан бирга билган ишларингизни қилаверинглар. Кейин қилаёттган ишларингиз ўзларингизга махфий бўлиб

¹ Аъроф: 59.

қолмасин (яъни, бемалол, ошкор иш тутаверинглар, мен парво қилмайман), **Сўнгра менга нисбатан** (хоҳлаган) **хукмингизни ижро этаверинглар ва менга муҳлат ҳам берманглар**"¹.

Нуҳ алайҳиссалом ва у зотнинг қавми ҳақидаги энг узун қисса Ҳуд сурасида келади. Унда Нуҳ алайҳиссалом қавми билан ҳужжатлашади ва мунозара қиласи ҳамда уларга ҳидоят йўлини кўрсатиб беради. Шунда Нуҳ қавми: "**Улар (кофирлар) дедилар:** **"Эй Нуҳ, мана биз билан кўп баҳсу мужодала қилдинг.** Энди агар ростгўйлардан бўлсанг, **бизга ваъда қилаётган нарсангни** (яъни, азобни) **келтир-чи**"², дейишади. Ундан сўнгра, Оллоҳ таоло у кишига уларнинг ниҳоясини хабарини беради: "**Нуҳга ваҳий қилиндики:** **"Қавмингдан фақат аввалда иймон келтирган кишилардан бошқа ҳеч ким иймон келтиrmайди.** **Бас, уларнинг** (яъни, ҳануз иймон келтирган кимсаларнинг) **қилмишларидан қайғурмагин ва Бизнинг ҳифзи-ҳимоямизда ва Бизнинг ваҳий таълимимиз билан бир кема ясагин ҳамда золим кимсалар ҳақида** (яъни,

¹ Юнус: 71.

² Ҳуд: 32.

уларга нажот беришимни сўраб) **Менга хитоб-илтижо қилмагин. Улар шак-шубҳасиз, гарк қилингувчиidlар**¹.

Нуҳ қиссасига доир мавзуимизга алоқадор бўлган муҳим нуқталарга тўхталиб ўтамиз:

1- Нуҳ алайҳиссалом қавмлари билан қанча вақт бирга бўлдилар? "**Аниқки, Биз Нуҳни ўз қавмига** (пайғамбар қилиб) **юбордик. Бас, у уларнинг орасида эллик йили кам минг йил турди** (аммо улар иймон келтирмадилар), **бас уларни золим-кофир бўлган ҳолларида тўфон** (балоси) **тутди**"².

Нуҳ алайҳиссалом Роббисининг рисолатини етказишида қандай услублардан фойдаланди? Уларни ҳидоятга бошлишда, Оллоҳ таолога сифинтиришда жоиз бўлган ҳамма услубларни қўллади, "(Нуҳнинг бу даъватлари уларга кор қилмагач), **у деди: "Парвардигорим, албатта мен қавмимни кечаю кундуз** (иймон-эътиқодга) **даъват** этдим. (Аммо) **менинг даъватим уларга**

¹ Худ: 36, 37.

² Анкабут: 14.

фақат (иймондан) қочишини зиёда қилди,
холос. Дарвоқе, ҳар қачон мен уларни
Сенинг мағфиратингга (сабаб бўладиган
дин йўлига) даъват қилсан, улар (менинг
сўзларимни эшитмаслик учун)
бармоқларини қулоқларига тикиб, (мени
кўрмаслик учун юзу кўзларига) оёқ тираб
турдилар ҳамда (менга итоат этишдан бош
тортиб) кибр-ҳаво қилдилар. Сўнгра, мен
уларни ошкора (яъни, одамлар тўпланган
жойларда баланд овозда) даъват этдим.
Сўнгра мен уларга (ўз даъватимни) очик
эълон ҳам қилдим, пинҳона сир қилиб
ҳам айтдим"¹.

- 2- Улардан бўлган жавоб нима эди? "Улар дедилар: "Сенга пасткаш (ялангоёқ) кимсалар эргашган бўлса, (бизлар сенга) қандай қилиб иймон келтирурмиз?"² сўнг, "Улар дедилар: "Қасамки, агар (бу даъватингдан) тўхтамассанг эй Нуҳ, албатта тошбўрон қилингувчилардан бўлурсан!"³ деб жавоб қилди.

¹ Нуҳ: 5, 6, 7, 8, 9.

² Шуъаро: 111.

³ Шуъаро: 116.

3- Нух алайхиссалом билан яна кимлар иймонга кирди?

Нух алайхиссаломга жуда оз кишилар эргашди, ҳатто хотини ва ўғилларидан бири ҳам у кишига иймон келтирмади. Келинг шу оятларни биргаликда ўқийлик:

"То Бизнинг фармонимиз келиб, ердан фавворалар отилган вактда, (Нухга) дедик: "У кемага ҳар (жонивордан) бир жуфтдан ва аҳли оиласангни чиқаргин. Лекин қайси кимсалар хусусида Бизнинг сўзимиз (яъни, гарк бўлиш ҳақидаги хукмимиз) ўтган бўлса, (уларни терс қилгин. Булар барча кофирлар ва Нух пайғамбарнинг хотини Воила билан ўғли Кањон эди). Яна иймон келтирган кишиларнинг барчасини (кемага чиқаргин)!" Унга иймон келтирган кишилар эса жуда оз эдилар"¹, "Нух Парвардигорига нидо қилиб, деди: "Парвардигорим, албатта, ўғлим менинг аҳли оиласандир ва шубҳасиз, Сенинг

¹ Худ: 40.

(ахли оиласынга нажот бериш хусусидағи) **ваъданг ҳақ ваъдадир.** Сен энг адолатли **хукм қилгувчисан**¹, "(Оллоҳ) айтди: "Эй Нуҳ, у сенинг ахлингдан эмас! Албатта у(нинг қилган амали куфр йўлини тутгани) ёмон амалдир. Бас, ўзинг яхши билмаган нарса ҳақида асло Мендан сўрамагин!

Албатта, Мен сенга жоҳил-нодонлардан бўлмасликни буюраман², "Оллоҳ кофир бўлган кимсалар (ва уларни мўминлар билан бирга ҳаёт кечиришлари ҳам Оллоҳнинг азобидан қутқара олмаслиги) ҳақида Нуҳнинг аёли ва Лутнинг аёлини мисол келтирди. У иккиси Бизнинг бандаларимиздан икки солиҳ банда қўл остида эдилар. Бас, у (аёл)лар (Нуҳ ва Лутга) хиёнат қилган эдилар, (Нуҳ ва Лут) **Оллоҳ**(нинг азоби)дан бирон нарсани у иккисидан дафъ қила олмадилар, ва (уларга) "Киргувчилар билан бирга дўзахга киринглар!" дейилди"³.

¹ Худ: 45.

² Худ: 46.

³ Таҳрим: 10.

4- Ва ниҳоят Нух алайхиссалом нима деб жавоб қилдилар?

"(Шунда Нух) айтди: "Парвардигорим, қавмим мени ёлғончи қилдилар. Энди Сен Ўзинг мен билан уларнинг орасини очиб кўйгин ва менга ҳамда мен билан бирга бўлган мўмин кишиларга нажот бергин"¹, "Шунда у Парвардигорига: "Мен (у кофир қавмимдан) мағлубдирман. Ўзинг ёрдам қилгин", деб дуо-илтижо қилган эди"², "Нух айтди: "Парвардигорим, ер юзида кофирлардан бирон ҳовли-жой эгасини қолдирмагин. Чунки Сен агар уларни (ер юзида) қолдирсанг, улар бандаларингни йўлдан оздирурлар ва улар фақат кўрнамак, нопок (кимсалар)ни туғиб-кўпайтирурлар"³.

5- Нух алайхиссаломга мана шу узоқ ва мashaққатли сафардан кейин зафар келди.

¹ Шуъаро: 117, 118.

² Қамар: 10.

³ Нух: 26, 27.

"Шунда у Парвардигорига: «Мен (у кофир қавмимдан) мағлубдирман. Ўзинг ёрдам қилгин», деб дуо-илтижо қилган эди. Биз осмон дарвозаларини (тинимсиз) қуйилгувчи сув – сел билан очиб юбордик. Ва барча ердан чашмалар чиқариб юбордик. Бас, (осмон ва ернинг) суви тақдир қилиб қўйилган бир иш (яъни кофирларни ғарқ қилиб юбориш) устида учрашдилар! Уни (Нухни) эса тахтаю-михлар эгасида (яъни тахталар ва михлардан ясалган бир кемада) кўтардик. У (кема) Бизнинг кўз ўнгимизда (ҳифзу-химоямизда) сузар. (Бу ўз қавми томонидан пайғамбарлиги) инкор қилинган киши (яъни Нух пайғамбар) учун мукофотдир. Дарҳақиқат, Биз у (Тўфон балоси)ни бир оят-ибрат қилиб қолдиридик. Бас, бирон эслатма-ибрат олгувчи борми?"!¹

Мана Нух алайҳиссалом қиссаси, ўтказган шунча йиллари, балки асрлари - қавмлари ичидаги ўн асрга яқин бўлдилар, натижа нима бўлди?

¹ Камар: 10 - 15.

А) У кишига озгина одамларгина иймон келтирдилар. Ривоятларда айтилишича, Нуҳ алайхиссалом билан бирга ўн уч киши бўлган. Ибн Исҳоқ айтадилар: "Нуҳ ва уч ўғли Сом, Ҳом ва Ёғис ҳамда уларнинг хотинлари ва яна Нуҳга иймон келтирган олти нафар мўминлар (иймон келтиргандилар)"¹.

Б) Айтиб ўтганимиздек, Нуҳнинг аёллари ва ўғилларининг бири иймон келтирмади, ваҳолангки, улар энг яқин кишилари эдилар.

В) Шундай бўлса ҳам, у киши ғолиб-зафардор ҳисобланадилар. Балки, у киши нусратларнинг энг каттасини қўлга киритдилар. Буни қуйидаги мисолларда гувоҳи бўласиз.

1- Шунча асрлар мобайнида сабр ва саботлари, қавмларини ҳар хил уринишларидан таъсиранмаганликлари ёки масхара қилишларидан таъсиранмаганликлари: "У кемани ясар экан, қачон олдидан ўз қавмидан бўлган (кофир) кимсалар ўтсалар, уни масхара қилиб кулдилар. У деди: "Агар (буғун) сизлар

¹ Табарий тафсири: 8/215.

биз(нинг устимиз)дан кулсангизлар, бас, худди сизлар қулганингиз каби биз ҳам сизлар (нинг устингиз)дан кулурмиз"¹.

2- Уларнинг ҳийлаю найрангларидан Оллоҳ таоло ҳимоя қилди: "Улар дедилар: "Қасамки, агар (бу даъватингдан) тўхтамасанг эй Нуҳ, албатта тошбўрон қилингувчилардан бўлурсан!"².

3- У кишини ёлғончига чиқарган қавмларини сувга чўқтирилиб, ҳалок қилиниши: "Бас, уни ёлғончи қилдилар. Шунда Биз уни ва у билан бирга бўлган (унга иймон келтирган) зотларни кемада кутқардик ва Бизнинг оятларимизни ёлғон деган кимсаларни ғарқ қилиб юбордик. Чунки улар (кўнгиллари) кўр бўлган қавм эдилар"³.

4- Нуҳ ва унга иймон келтирганларнинг нажот топиши: "Шунда Биз уни ва у билан бирга бўлган (унга иймон келтирган) зотларни кемада кутқардик"⁴, "Уни (Нуҳни) эса тахтаю-михлар эгасида (яъни тахталар ва михлардан ясалган бир кемада) кўтардик. У (кема) Бизнинг кўз

¹ Худ: 38.

² Шуъаро: 116.

³ Аъроф: 64.

⁴ Аъроф: 64.

ўнгимизда (ҳифзу-ҳимоямизда) **сузар**. (Бу ўз қавми томонидан пайғамбарлиги) **инкор қилинган киши** (яъни Нуҳ пайғамбар) **учун мукофотдир**"¹.

5- Нуҳ алайҳиссалом қавмлари ҳалок қилиниб, нусратга эришишлари ибрат бўлиб қолди. Натижада, Нуҳ алайҳиссаломнинг гапларини Оллоҳ таоло бошқалар олдида тасдиқлади: "**Дарҳақиқат, Биз у (Тўфон балоси)ни бир оят-ибрат қилиб қолдирдик. Бас, бирон эслатма-ибрат олгувчи борми?!"² "(Эй) Биз (ғарқ бўлишдан қутқариб) Нуҳ билан бирга (кемада) кўтариб нажот берган кишиларнинг зурриётлари, (сизлар ҳам Нуҳнинг йўлини тутинглар), зеро, у доимо шукр қилгувчи банда эди"³, "**Барча оламларда Нуҳга салом бўлгай"**⁴, "**Албатта Оллоҳ Одам ва Нуҳни ҳамда Иброҳим ва Имрон сулолаларини бутун олам устида (пайғамбарлик учун) танлаб олди. Уларнинг****

¹ Қамар: 13, 14.

² Қамар: 15.

³ Исро: 3.

⁴ Соффат: 79.

**бировлари бировларига зурриёт (эдилар).
Оллоҳ эшитгувчи, билгувчиидир"¹.**

Шу тарзда нусратнинг ҳақиқати Нух алайҳиссалом қиссаларида намоён бўлади.

Нух алайҳиссалом қиссасидан чиқиб кетишимиздан олдин, Нух сурасида ворид бўлган: "**Чунки Сен агар уларни (ер юзида) қолдирсанг, улар бандаларингни йўлдан оздирурлар ва улар фақат кўрнамак, нопок (кимсалар)ни туғиб-кўпайтиурлар**"², оятидаги маънога тўхталиб қолдим.

Ўша вақтда ер юзида Нух қавмидан бошқа инсонлар йўқ эди, уларнинг бир-икки иймонга кирган нафарларидан бошқалари кофир бўлдилар, пайғамбарларига исён қилдилар, натижада Оллоҳ таоло Нух ва иймон келтирганлардан бошқа ер юзидаги барча инсонларни ҳалок қилиб, Нух алайҳиссалом "агар булар ер юзида қоладиган бўлса мўминлар заволга учрайдилар", деб қилган қарорларини ҳимоя қилди. Шундай қилиб, Оллоҳ таоло ҳақиқатни дастак қилган ва уни ҳимоялаган

¹ Оли Имрон: 33.

² Нух: 27.

саноғи арзимаган камчилик инсонларни сақлаб, кўпчиликни ташкил қилганларни ҳалок қилди. Ерда тавҳид ақидасидан бўлганлардан бошқа инсон қолмаганига далил: "(Эй) **Биз** (ғарқ бўлишдан қутқариб) **Нуҳ билан бирга** (кемада) **кўтариб нажот берган кишиларнинг зурриётлари**, (сизлар ҳам Нуҳнинг йўлини тутинглар), зеро, у **доимо шукр қилгувчи бандада эди**"¹ оятидир. Имом Табарий ушбу оятнинг тафсирида: "Бунинг маъноси ер юзидағи одам боласининг барчаси, Оллоҳ таоло кемада Нуҳ ва у билан бирга қутқарғанларнинг зурриётидандир", дейди.

Қатода эса: "Ҳамма инсонлар, Оллоҳ таоло ўша кемада нажот берган инсонларнинг зурриётидир", дейди.

Мужоҳид: "Нуҳ ва унинг ўғиллари ҳамда аёллари"², дейди.

Баъзи ривоятларда улар эркак ва аёл жами ўн уч киши бўлган,³ дейилади.

¹ Исрө: 3.

² Табарий тафсирига қаранг 15/19.

³ Табарий тафсири 8/215.

Оллоҳ таоло "Ана ўша Одам зурриётидан бўлган (Идрис каби), Биз Нуҳ билан бирга (кемада) қўтариб (тўфон балосидан нажот берган) кишилардан (яъни уларнинг фарзандларидан бўлган Иброҳим каби)"¹, дейди.

Ҳақиқий ғалаба тутилган йўлнинг ғалабаси, у йўлни тутган шахснинг ғалабаси эмас. Ибрат эса, мўминлар ёки ҳақга эргашганларнинг кўплиги билан эмас, тўғри йўлни кўпчиликми-камчиликми тутишлигидадир. Шунинг учун, саноқлигина кишилар – ўн уч кишидан сонлари ортмасада Исломни барпо қилиб ҳақиқий қулликни намоён қила олдилар. Модомики, уларнинг завол бўлиши хавфи бўлиб, натижада улар дастак қилган ҳақ йўли инқирозга учраш хатари туғиладиган бўлса, уларнинг ҳимоялари ва улар тутган йўлларини ҳимоя қилиш учун ер аҳлининг барчаси ҳалок қилиниши мумкин экан, "Чунки Сен агар уларни (ер юзида) қолдирсанг, улар бандаларингни йўлдан оздирурлар ва улар фақат кўрнамак, нопоқ (кимсалар)ни туғиб-кўпайтирурлар"².

¹ Марям: 58.

² Нуҳ: 27.

Шу сабаб Расулуллоҳ саллоллоҳу алайҳи ва саллам Бадр кунида Раббилиарига муножот қилиб: "*Агар бугун мана шу жамоат ҳалок бўлса, Сенга ер юзида бошқа ибодат қилинмайди*"¹, дедилар. Оллоҳ таоло Мухаммад саллоллоҳу алайҳи ва салламга бундан олдин Нуҳ алайхиссаломга ижобат қилганидек, ижобат қилди ҳамда Бадрда ва ундан кейин у кишига нусрат берди.

Ер юзидаги бирор куч-кувват мўминларнинг барчасини ҳеч қачон ҳалок қила олмаслиги, Ислом дини нусратининг аломатларидандирки, Нуҳ алайхиссалом даврида ёки рисолатнинг аввалида бундан қўрқилган эди. Буни Расулуллоҳ саллоллоҳу алайҳи ва саллам баён қилган саҳиҳ ҳадисдан билиб оламиз: "*Умматимнинг бир тоифаси ҳақ узра зоҳир бўлиб қолаверади, то қиёмат уларга қарши чиққанлар ҳам, ёрдамсиз қўйганлар ҳам – уларга ёрдам бершида ёки улар билан бирга туришида қосирлик қилганлар ҳам – зарар етказолмайди*"².

¹ Мұслим ривояти: 1763.

² Бухорий: 3641, Мұслим: 1037.

2- Қишлоқ аҳли (Асҳабул қоря)

Оллоҳ таоло қишлоқ аҳли қиссасини Ёсин сурасида зикр қилди, келинг бу оятларни ўқийлик:

"(Эй Мұхаммад), сиз уларга (Антокия) қишлоғининг аҳлини – у жойга әлчилар келган пайтини мисол көлтириң! Ўшанда Биз уларга икки (әлчини) юборганимизда, у иккисини ёлғончи қилишгач, учинчи (әлчи) билан қувватлантириң. Бас (уччала әлчи Антокия аҳлига): "Дарҳақиқат биз сизларга (юборилған) әлчилармиз", деган әдилар. Улар: «Сизлар ҳам худди ўзимизга ўхшаган одамларсиз. Раҳмон (яъни Оллоҳ) бирон нарса – ваҳий нозил қилгани йўқ. Сизлар фақат ёлғон сўзламоқдасизлар», дедилар. (Әлчилар) айтдилар: "Парвардигоримиз билурки, бизлар шак-шубҳасиз сизларга (юборилған) әлчилардирмиз. Ва бизларнинг зиммамизда (Оллоҳнинг ваҳийсини сизларга) очик-равшан етказиш бордир". Улар дедилар: "Ҳақиқатан бизлар сизлар ҳақингизда бадгумондамиз. Қасамки, агар (бу сўзларингизни) тўхтатмасангизлар албатта сизларни тошбўрон

килурмиз ва сизларга биз томондан бир аламли азоб етар"¹.

Муфассирлар айтганидек, бу Антокия қишлоғи бўлиб, уларга иккита пайғамбар юборилди. Улар бу пайғамбарларга иймон келтирмаганларидан кейин, Оллоҳ таоло уларга учинчи пайғамбарни жўнатди. Лекин шунга қарамай, улар ўзларининг ботил фикрлари ва қуфрларида қатъий туриб олдилар. Учинчи пайғамбарнинг юборилиши уларнинг туғёнлари ва (ҳақдан) қочишларини зиёда қилибгина қолмай, пайғамбарларга тошбўрон қилиб, ўлдириш билан таҳдид ҳам қилдилар.

"Қасамки, агар (бу сўзларингизни) тўхтатмасангизлар албатта сизларни тошбўрон килурмиз ва сизларга биз томондан бир аламли азоб етар"².

Қисса шу ерда ниҳоясига етдими?! Йўқ, балки уларга тўртинчи киши келди, у уларнинг ҳамқишлоқлари бўлиб, уларга насиҳат қилди:

¹ Ёсин: 13 - 18.

² Ёсин: 18.

"(Шу пайт) бир киши шаҳарнинг бир чеккасидан шошганча келиб, деди: "Эй қавмим, бу элчиларга эргашинглар!"¹

У киши қавмига (ҳақни) гапиришдан ва даъватдан тўхтамади, бу сафар қишлоқ аҳли олдингидай таҳдид қилмай, уни ўлдириб қўя қолишиди. Тоғутлар мана шундай иш тутади. Улар ўз халқидан бирор кишининг ўзларига зид иш қилишини кўтара олмайдилар, унга чидай олмайдилар.

Учта пайғамбар ва ўз қавмидан бўлган бир даъватчи юборилган қишлоқнинг аҳволига қаранг, улар шунда ҳам иймон келтирмади. Иймон келтирмадигина эмас, улар пайғамбарларга таҳдид қилишиди – баъзи ривоятларда ўлдириган ҳам дейилади – ва тўртинчи даъватчини эса ўлдиришиди.

Ер юзидағи миқёсларга кўра, бу элчилар нусратга эришмади ҳамда уларнинг мақсадлари амалга ошмади. Бу даъватчилар ўзларининг кимликлари (шахсиятлари) ва иймонларини эрта ошкор қилганлари учун жазога дучор бўлишдими?

¹ Ёсин: 20.

Нусратнинг ҳақиқатини ва мағлубиятнинг моҳиятини билмаган киши назарида шу фикрлар юзага келади.

Аммо ҳақиқат ўлчови ва нубувват манҳажига кўра, бу даъватчилар очикдан-очик нусратланиб, қишлоқ аҳли эса зиён кўрдилар. Бу ўриндаги нусрат қуидагилар билан равшанлашади:

- 1- Бу әлчилар Оллоҳнинг рисолатини етказиб, биринчидан қишлоқ аҳлининг шубҳаларига ва иккинчидан уларнинг таҳдидларига парво қилмадилар. Уларнинг вазифаси ҳам шу эди: **"Ва бизларнинг зиммамиизда (Оллоҳнинг ваҳийини сизларга) очик-равшан етказиш бордир"**¹.

Ким зиммасидаги нарсани адo қилган бўлса, нусратга эришибди, зафар қучибди ва мувоффақият қозонибди.

- 2- Қишлоқ аҳлидан бир кишининг пайғамбарларга иймон келтириб, уларни ошкора қўллагани, унинг ва

¹ Ёсин: 17.

пайғамбарларнинг нусрати саналади. Шу сабаб қишлоқ аҳли унга золимона жавоб қайтарди (яъни уни ўлдирди). Чунки улар мағлубиятни ҳис қилгандилар. Уларнинг мағлубиятлари эса, анави пайғамбарларнинг нусратидир.

- 3- Ўша даъватчининг ўлдирилиши, унинг ва манҳажининг нусратидир: "(Эй Муҳаммад), айтинг: **"Сизлар биз учун фақат икки яхшилик** (яъни, ё шаҳид бўлишимиз ёки ғалаба қилишимиз)дан **бирини кутмоқдасиз**"¹. Шунинг учун, унга **"Жаннатга кир, дейилди"**². Ва у ўзининг ютуғи ва нусратини эълон қилишни жуда орзу қилди: "у айтди: **"Қани эди қавмим ҳам мени Парвардигорим мағфират қилганини ва мени иззат-икромли кишилардан қилганини билсалар эди"**³.
- 4- Бу расул ва даъватчилар нусратининг аниқ ниҳоя билан якунланиши: **"Биз (Ҳабиб ан-Нажжорни ўлдирганларидан) кейин унинг устига** (уларни ҳалок қилиш учун) **осмондан бирон қўшин** (яъни азоб

¹ Тавба: 52.

² Ёсин: 26.

³ Ёсин: 26 - 27.

фаришталарини) туширмадик, Биз (хеч нарса) туширгувчи бўлмадик. Фақат **биргина** даҳшатли қичқириқ бўлди-ю, баногоҳ улар «ўчиб» қолдилар"¹.

Даъватчилар қишлоқ аҳли қиссасини ўрганиб, унинг оқибати ва ниҳоясини тадаббур қилишга муҳтождирлар.

Битта қишлоққа учта пайғамбар ва битта мухлис, содик даъватчи юборилди, бироқ улар иймонга келмадилар. Уларнинг иймон келтирмасликлари даъватчининг пайғамбарларга кўмак беришига, ҳақ қалимани айтишига тўсқинлик қилмади. У (оқибатга) шошилмади ёки орқага чекинмади ёда ноумид бўлмади. Балки бу даъватчи, тафсири Табарийда ворид бўлганидек, қавми уни ўлдириш асносида уларга: "Оллоҳим қавмимни ҳидоятга бошлагин, чунки улар билмайдилар", деган эди. Биз унинг оятда келган "**Қани эди қавмим ҳам билсалар эди**"², деган сўзига эътибор қаратамиз. У буни ўч олиш ва аччиқланганидан эмас, балки уларнинг ҳидоятини истаб айтди. Агар улар унинг ҳақлигини билганларида эди,

¹ Ёсин: 28 - 29.

² Ёсин: 26.

пайғамбарларга: "Раҳмон (яъни Оллоҳ) бирон нарса – ваҳий нозил қилгани йўқ. Сизлар фақат ёлғон сўзламоқдасизлар", демаган бўлардилар. Шунинг учун даъватчи уларнинг ҳидоятини умид қилди.

Бу қавмининг ҳидоятга келишига ҳарислигидан эди, даъватчи шундай бўлади. Инсонларнинг ҳидоятга келишини яхши кўради, уларга нисбатан қалбида кек ва адоват сақламайди. Бу нарса зоҳир нусратдан олдин юзага келувчи нафсга ғолиб бўлишдир. Кимда ким нафсига ғолиб бўла олмаса (нусрат қилолмаса), бошқаларга ғолиб бўла олмайди (бошқалар устидан нусратга эришолмайди).

давоми бор....

Ҳақиқатул интисор

03

[Ўзбекча – Uzbek – الْأَوْزَبْكِي]

Доктор Носир бин Сулаймон ал-Умар

Таржимон: Шамсиддин Дарғомий

Нашрга тайёрловчи: Абу Абдуллоҳ Шоший

2013 - 1434

IslamHouse.com

حقيقة الانتصار

الجزء الثالث

« باللغة الأوزبكية »

الدكتور ناصر بن سليمان العمر

مترجم: شمس الدين درغامي

مراجعة: أبو عبد الله الشاشي

2013 - 1434

IslamHouse.com

Қуръони Каримдан намуналар

Бисмиллаҳир роҳманир роҳим

Асҳобул уҳдуд

Оллоҳ таоло айтадики: "(Үзига итқитилган одамларнинг таналаридан иборат бўлган) «ўтин»ли олов - (ўша олов ловуллаб ёнаётган) чоҳ эгалари лаънат қилингайлар! Ўшанда улар ўша (чоҳ)нинг устида ўтириб олган. Ва мўминларга қилаётган ишларига ўзлари гувоҳ бўлган эдилар. Улар (мўминлардан) фақат у (мўмин)лар қудрат ва мақтов эгаси бўлган Оллоҳга иймон келтирганлари учунгина ўч олдилар!"¹

Асҳобул Уҳдуд қиссаси жуда ажойиб бир қисса бўлиб, биз баҳс юритиб турган интисор-ғалаба маъноларидан бирини тасвирлайди. Инсонларнинг ижобат қилиши, диннинг олий бўлиши ғалабанинг бирламчи ўлчови эмаслигини баён қиласи. Даъватчининг ўз йўлида событ қолиши ва ғоянинг ғалаба қозониши нусратнинг чўккисидир.

¹ Буруж: 4–8.

Бу қисса ўзига хос аҳамият касб қилгани сабаб, уни аллома Ибн Касир келтирганидек тўлиқ зикр қиласман. У киши мана шу оятнинг тафсирини куйидагича баён қиласмадилар:

Имом Аҳмад айтадилар: Аффон айтдилар, Ҳаммод ибн Салама Собитдан ривоят қилиб айтдилар деб, у киши Абдурраҳмон ибн Аби Лайлодан, у киши Сухайбдан ривоят қиласди, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар: *"Сизлардан олдин ўтган қавмлардан бир подшоҳ бор эди. Унинг бир сехргари бўлиб, бир кун у подшоҳга мен қариб қолдим, ажалим яқинлашиди, менга бир бола бергин унга мен сехрни ўргатай, деди. Подшоҳ унга бир болани юборди, у унга сехр ўргатарди. Подшоҳ билан сехргар орасидаги масофада бир роҳиб бор эди. Шу сабаб бола роҳибга йўлиқиб қолдида унинг сўзларига қулоқ солди. Унинг гаплари болага ёқиб қолди. Бола сехргарга келса уни уриб: "Нима сени ушлаб қолди", – дер эди. Уйига қайтганда эса улар ҳам: "Нима сени кечиктириди", – деб койиб урадилар. Бола буни роҳибга шикоят қилди. Шунда роҳиб: "Агар сехргар сени урмоқчи бўлса: "Уйдагилар ушлаб қолди", дегин, агар уйдагиларинг сени урмоқчи бўлсалар унда: "Сехргар ушлаб қолди",*

дея қол, – деди. Бола шу тариқа давом этаркан бир куни каттакон даҳшатли бир маҳлук чиқиб ўйлни тўсиб қўйиб, инсонлар ўта олмай турганлигига дуч келди. Шунда бола, Оллоҳга роҳибнинг иши маъқулмикан, ёки сехргарнинг ишими бугун билиб оламан дедида бир тошни олиб, "Оллоҳим агар роҳибнинг ишлари сенга сехргарнидан кўра яхшироқ ва розилигингга мос бўлса, мана шу маҳлукни ўлдирки инсонлар ўтсинлар", – дея тошни отди, маҳлук эса ўлди. Инсонлар йўлларида давом этдилар. Бола бўлган воқеани роҳибга хабарини берди. Шунда роҳиб: "Ўғлим сен мендан афзалсан, билгинки сенга синов келади. Агар синов келса мени кўрсатмагин", – дебди. Бола кўр, пес ва бошқа касалликларни тузатиб, шифо топишига сабаб бўларди. Подшоҳнинг бир аъёни бўлиб у кўр бўлиб қолди. Болани эшишиб унга кўп ҳадялар билан келдида, болага менга шифо бер, деди. Бола мен ҳеч кимсага шифо бермайман шифо берувчи Оллоҳ азза ва жалладир, деди. Агар унга иймон келтирсанг, Оллоҳга дуо қиласман сенга шифо беради, деди. Киши иймон келтирган эди, бола дуо қилдию у шифо топди. Сўнг подшоҳ хузурига келиб ҳар доимги жойига ўтируди. Подшоҳ: "Эй

фалончи, кўзингни ким қайтариб берди?" – деди. Роббим деб жавоб қилди. Подшоҳ: Менми? – деди. У: йўқ!, – деди. Сени мендан бошқа роббинг борми? – деди подшоҳ. Бор, менинг ҳам, сенинг ҳам роббинг Оллоҳдир, – деди. Подшоҳ уни болани айтмагунича азобга солди. Болага одам жўннатди. Шунда болага қараб, қани ўглим сехринг кўру песларни, бу касалликларни тузатишгача етибдими?, – деди. Бола: "Мен ҳеч кимга шифо бермайман, шифони Оллоҳ азза ва жалла беради", – деди. Подшоҳ: Менми? – деди. Бола: Йўқ, – деб жавоб қилди. Подшоҳ сенинг мендан бошқа роббинг борми? – деб сўради. Бола: Менинг ҳам, сенинг ҳам роббимиз Оллоҳдир, деди. Подшоҳ уни ҳам олиб то роҳибга далолат қилмаганича азоблади. Роҳибни келтириб, динингдан қайт, деди. Роҳиб эса, бош тортди. Шунда унинг сочининг фарқи ўртасига аррани кўйиб, уни иккига бўлиб ташлади. Кўрга динингдан қайт, деб буюрди. У ҳам бош тортди. Шунда аррани сочининг фарқи ўртасидан солиб одами икки томонга айириб ташлади. Болага динингдан қайт, деди. Бола бош тортди. Шунда уни бир гурӯҳ билан фалон-фалон тоглари устига олиб чиқшига буюрди. Агар чўққига етиб

борсангиз, динидан қайтса қайтди, бўлмаса юмалатиб юборинг, деди. Уни олиб боришиб, тоз тепасига чиққанларида, Оллоҳим, улардан ўзинг раво кўрган нарсанг билан менга кифоя бўл, деб дуо қилди. Шунда тоз титраб уларнинг барчаси юмалаб кетдилар. Бола эса, излаб топиб келиб подшоҳ ёнига кирди. Подшоҳ: Шерикларинг нима қилишиди, деб сўради. Бола Оллоҳ уларга кифоя қилди, деб жавоб қилди. Подшоҳ уни бир гурӯҳ билан кемада жўнатиб, у билан денгизга кириб борсангиз динидан қайтса қайтди, қайтмаса денгизга чўктириб юборинг, деди. Улар денгизга кириб бордилар. Шунда бола: Оллоҳим, улардан ўзинг раво кўрган нарсанг билан менга кифоя бўл, деб дуо қилган эди, улар ўзлари чўкиб кетдилар. Бола қайтиб подшоҳ ҳузурига келди. Подшоҳ шерикларинг нима қилди, деб сўради. Бола: Оллоҳ таоло кифоя қилди, деб жавоб берди. Сўнгра подшоҳга: "Сен менинг айтганимни қилмагунингча мени ўлдира олмайсан, агар мен сенга айтган нарсани қилсанг ўлдира оласан", – деди. Подшоҳ: Нима у? – деб сўради. Бола: "Инсонларни бир жойга тўплайсан, сўнгра мени бир хочга боғлайсанда менинг ўқдонимдан бир ўқни олиб: "Бисмиллаҳи роббил гулам" (боланинг

роббисини номи билан), – дейсан. Агар сен мана шу айтганимни қилсанг, мени ўлдирасан, – деди. Подиоҳ боланинг айтганини қилди. Ўқни камонга тақдию: "Бисмиллаҳи роббил гулам", – деб отди. Ўқ бориб боланинг қулоги билан кўз орасидан юзига қадалди. Бола ўқ қадалган жойини ушлаб жон таслим қилди. Шунда инсонлар боланинг Парвардигорига иймон келтиридик, деб юборишиди. Шунда подиоҳга кўрдингизми чўчиб турганингиздек бўлди-я? Қасамки, қўрқкан нарсангиз бўлди, инсонларнинг барчаси иймонга кирди, – дейилди. Шунда подиоҳ йўлларнинг бошига зовурлар қазишга буюрди, зовур қазилди, унда ўтлар ёқилди. Подиоҳ: "Ким динидан қайтса қўйиб юборинглар, қайтмаса ўтга тиқинглар" – деб буйруқ берди. Улар бир-бирларини итарган, тўзтўполон бўлиб кетди. Шунда бир аёл ўзининг эмизикли боласи билан келиб қолди. Гўё у ўтга тушишидан чекинарди. Шунда гўдак: "Сабр қилинг эй онажон, сиз ҳақсиз, деб тилга кирди"¹.

¹ Муслим ривояти, Зухд китоби, Суҳайб разияллоҳу анҳу ҳадисларидан 73/3005.

Мана шу асҳобул Ухдуд қиссаси аҳамият касб қилгани сабаб бор-бўйича келтирдим. Мана шу қиссада Сайид Кутб –раҳимаҳуллоҳ– ғалабанинг ҳақиқий суратини баён қилиб айтган гапларидан жуда ажабландим. У кишининг баъзи сўзларини келтириб, мавзуумизга алокадор бўлган жойларига ўз фикримни илова қилмоқчиман:

Сайид Кутб айтган сўзлар жумласидан:¹

Дунё ҳисобига кўра туғён иймон устидан ғолиб келгандек кўринмокда. Ўша событқадам, яхши тоифа, олий инсонлар замирида баланд чўққига чиққан ана ўша иймоннинг туғён ва иймон орасида бўлиб ўтган бу тўқнашувда гўё ҳеч қандай вазни йўқдай.

Дунёвий қарашда бу ҳодисанинг ниҳояси аянчли ва ачинарли кўринади. Бунаقا қарашда қалбга бу аянчли ҳодиса қарисида қандайдир бир нарса келади. Бироқ, қуръон мўминларга бошқа нарсани ўргатади, уларга бошқа бир ҳақиқатни кашф қиласди.

¹ У кишининг сўзларидан макадор ало жойларинигина келтираман.

Бу ҳаёт ва унда учрайдиган лаззату-аччиқ аянчлар, қозончу-маҳрумлик тарозусида ўлчанадиган ҳақиқий қиймат бўла олмайди. У ютиш ёки ютқазишни ўлчовини ҳал қила оладиган нарса эмас. Нусрат зоҳирий голибликка чекланган эмас. У ғалабанинг бир неча кўринишларидан бир кўриниш, холос.

Одамларнинг барчаси ўлади, сабаблар эса фарқ қиласди. Инсонларнинг барчаси бараварига бундай ғалаба қозона олмайдилар, бу юксакликка чиқа олмайдилар, бу озодликка эриша олмайдилар, бу уфқларга ета олмайдилар. Бу Оллоҳ субҳанаҳу ва таолонинг бандаларидан мукаррам бўлган бир тоифасига бўлган икромидир. Инсонлар ўлимда шерик бўлсаларда, улуғ чўққиларга ҳамма ҳам чиқавермайди. Улуғлик шарафи осмондаги энг олий фаришталарга насиб қилган. Дунёмизда ҳам агар биз поғонама-поғона ҳаракат қилиш назариясини ҳисобини олсак, у шарафга эришамиз.

Мўминлар иймоний мағлубият муқобилида дунё ҳаётларини қозона олардилар. Лекин бу билан улар ўзларини қанчалар ютқазиб қўйган бўлар эдилар?! Бутун башарият қанчалар ютқазган бўларди?! Улар мана шу улуғ маънони, ақидасиз

ҳаётни қанчалар арзимас эканлигини англатган, хурриятсиз ҳаёт қанчалар жирканчли эканлигини, тоғут-золимлар баданларни қул қилиб бўлиб, руҳиятимизни қул қилган вақтларини англатган маъноларни ўлдириб қанчалар ютқазган бўлиши мумкин.

Улар (мўминлардан) факат у (мўмин)лар қудрат ва мақтов эгаси бўлган Оллоҳга иймон келтирганлари учунгина ўч олдилар!"¹

Ҳақиқатдан ҳам Оллоҳга чақирган ҳар бир даъватчи мўмин, ҳар қандай замон ва маконда буни ўйлаб кўриши лозим.

Мўминлар ва уларнинг душманлари орасидаги хусуматнинг илдизи — эътиқод жангидир, мутлақо ундан бошқа нарса эмас. Душманларнинг уларнинг иймонларидан бошқа кўз тиккан жойлари йўқ, уларнинг мўминлардан энг ёмон кўрган нарсалари эътиқодларидир.²

¹ Буруж: 8.

² Маолим фит-тариқ китоби, йўл мана шудир деган боб, 173-бетга қаранг.

Саййид Қутб бу қиссадан чиқарған бу фойдали дарслар орқасидан қиссага оид бир неча нұқтага тұхталиб ўтмоқчиман:

1— Роҳиб ва күзи ожиз кишининг событқадамлиги: Күзи ожиз эътиқодини қозониши муқобилида дунёning барча матосидан воз кечди. Роҳиб ё үзи ёки эътиқоди боқий бўлиши керак бўлган бир жангда ғалаба қозонди, ҳаётини ютқазиш эвазига бўлса ҳам эътиқодини боқий қолишини танлади.

Аъмо киши эса, икки ютуқни қўлга киритди, подшоҳ ҳузуридаги ўзининг тутган ўрнию мансабидан воз кечиб бир ютган бўлса, эътиқоди эвазига ҳаётидан воз кечиб иккинчи марта ютуқни қўлга киритди.

Роҳиб ва күзи ожиз бизга ҳақиқий ғалаба маъноларидан бир маънени агадийлаштириб кетди. Улар кўпчилик инсонлар ўзларини мен буни диним учун қилдим, дея ўзларини оқлаш, гапни буришга уриниб ўзларининг заифликларини яширишга уринганлардан узок эдилар. Булар агар содик бўлганларида эди динни қўллаш, роҳиб ва күзи

ожизнинг қилган ишини қилиш билан амалга ошишини билар эдилар.

2— Қиссадаги боланинг иши жуда ажойиб! Подшоҳга нима учун ўзининг ўлими сабабини ўргатди. Нега энди – Оллоҳ таоло уни подшоҳдан кўриб қўйган бўла туриб – даъватини етказиш учун ҳаётда қолишни, одамларга ҳақ динни кўрсатишни ва ўзи ҳам ҳаётда қолишни танламади. Бу савол ғалабанинг ҳақиқатини билмаган ақл ва тушунчаларда туғилиши мумкин.

Бола Оллоҳ таолонинг тавфиқи билан фурсати келганда айтиб қолинган кескин ва содик сўз, ўнларча йилларда айтилган мингларча сўзлар қилолмаган ишни қилиши мумкинлигини тушуниб етди.

Ҳаёт — бу ибрат майдонидир, унда содиклар бошқалардан ажралиб туради. Болага буюк бир қочирилмас, қўлдан чиқарилса, ўзини оқлаб бўлмайдиган фурсат келиб қолган эди. "Шамолинг эсланида, ганимат билиб қол",¹ деганлариdek, боланинг шамоли эсиб қолган эди. Унинг эслан

¹ Араб мақоли

шамоли Парвардигорининг рисоласини етказиб қўйишдан бошқа нарса эмас, агарда ҳаётини Оллоҳ йўлида арzonга берса ҳам?

Бу тушунча ғалабасидир, ироди ғалабасидир, ўз эгаси қалбида ҳақиқий ҳаёт ва ўз таъсирини ўтказадиган қувватга айланган эътиқод ғалабасидир. У ҳаётининг, сулукининг, тафаккурининг ҳошиясидаги бир нарса эмас. Бу бола бир жангда битта ўринда бир неча ғалабаларни кўлга киритган эди.

Тушунчаси, идроки кучи билан эътиқоди ва динини қўллашда энг қисқа ва энг тўғри йўлни кўлга киритган эди.

Дунё матоҳлари, нафси ва истакларидан олий бўлиб, барча тўсиқларни босиб ўтиб энг муносиб вақтда кескин қарор беришга қодирлиги билан ғалаба қозонди.

Ҳа, у ана ўша бефаҳм, Оллоҳ унинг басиратини — қалб кўзини кўр қилиб қўйган подшоҳга ғалаба қозонди. Натижада, у ўз мулкини ўз қўли билан бузди. Кўзлар кўр бўлмасада қалб кўзлари кўр бўлиши мумкин.

Инсонлар бола ўз ўлимига ўзи йўл кўрсатди, дея ажабланадилар. Бироқ, подшоҳ ўзини бошқаси эмас, ўз қўли билан ўлдирди. Шундай экан, қайси бири ажабланишга арзийди?

Бола бу ишга қўл ураркан ўзи нима қилаётганини яхши биларди. Подшоҳ эса, унинг мулк ва салтанат шаҳвати мастилиги бола унга мўлжаллаган нарсани кўришдан кўр қилиб қўйган эди. Мана шу ҳал қилувчи жангда бир киши қурбон бўлсада бутун бир умматга ҳаёт инди.

Бола ўзи тасаввур қилган, кутган ва у учун ўзини фидо қилган нарсаси рўёбга чиққач, ғалаба қозонди. Натижада инсонлар боланинг Парвардигорига иймон келтиридик, дедилар.

Ҳақиқатда, соғлом тақдир, диққатли режа ва намунали ижро — булар жуда катта ютуқ, оп-очик ғалабадир.

Бола Оллоҳ йўлидаги шаҳидликни қўлга киритиб ғалаба қозонди. Ҳамма инсон ўлади, лекин ҳамма ҳам шаҳид бўла олмайди.

Унинг охирги ғалабаси Оллоҳ таоло уни ўзидан кейин келадиганларга номи абадий зикр қилинадиган, мўминларнинг тилларида яхшилик билан эсланадиган намуна қилганидир.

3– Мана шу кетма-кет ғалабаларга қўшимча:

Қиссанинг ниҳоясида, одамлар боланинг Парвардигорига иймон келтирган вақтда ёлғиз Оллоҳ таолога иймон келтириб, тоғутларга коғир бўлдилар. Ана ўшанда подшоҳ ақлдан озаёзи, йўлини йўқотиб қўйди. Натижада инсонларни ўзига ибодат қилдириш, салтанати ва ҳайбатини сақлаб қолишда умидсиз урунишлари билан қўрқитиши ва пўписа қилишда барча услубларни қўллади.

Шунда зовурларини қазди, ўтлар ёқди, сўнгра аскарлари, соқчиларига мўминларни ўтга ташлашга буюрди. Ана ўшандаги қайтадиганлар қайтиш ёки қочадиганлар қочиши ўрнига лол қолдирадиган фожия ҳосил бўлди. Ривоятлар улардан бирор кишини қайтганини ё қўрққанини ёки қочганини ёзмайди. Аксинча, уларнинг илдамлашлари ва жасоратларини, қиссада бир-бирларини ўтга итаргандаридан қўрамиз. Гўё бола уларга жасорат ва собитқадамликни таратган эди. Улар болага

эргашиш учун жидду-жаҳд қиласар эдилар. Худди улар жонларини динлари учун фидо қилиб лаззатланаётгандек эдилар. Жисмлар жон беради, рухлар эса Парвардигорлари ҳузурида ҳаётдир,

"Оллоҳ йўлидаги жангда ўлдирилган зотларни ҳаргиз ўликлар деб ўйламанг! Йўқ, улар тириклардир! У зотлар Оллоҳ ўз фазлу карами билан берган неъматлардан хушнуд ҳолларида баҳраманд бўлмоқдалар"¹.

Қилич бирла ўлмаган Бошқа турли ўлади

Сабаб бошқа бўлсада Ўлим битта бўлади

Ривоятларда келган ягона ҳолат эмизикли боласи учун қўрқкан аёл ҳолатидир. Лекин аёл боласига иймон, жасорат, шахдамликни у ичаётган сут билан бирга эмизганини унутди. Шунда бола шахдамликни талаб қилган эди, аёл илдамлади.

Бу қандай умматки, не турли бир қавмки зулматда кечирган узоқ замонлар, подшоҳ қул қилган йиллар ва иймонни таниган муддатлари

¹ Оли Имрон: 169.

қисқа бўлишига қарамай йўлни ҳақиқий суратда танидилар. Улар иймонда бир умр худди роҳиб яшагани каби яшаганга, ёки бола каби ёшлигидан тарбия олганга ўхшар эдилар.

Буни иймон дейдилар. Агар у қалбга кулиб боқса, руҳга улашса ажойиботларни рўёбга чиқаради.

Биз роҳиб, кўзи ожиз ва болакай қиссасида якка-бош ғалабанинг гувоҳи бўлдик. Лекин биз у мўминлар қиссасида уюшган ғалаба гувоҳи бўлмоқдамиз. Бунинг мисоли тарихда жуда оз топилади.

Ҳа, бу эътиқод мусаффолиги, йўлнинг тўғрилиги, мафкурунинг соғломлиги ва ғалабанинг ҳақиқий маъносини тушуниб етишдир.

Бу қиссадан чиқиб кетишдан аввал бир савол туғилади.

Подшоҳга ва унинг аскару соқчиларига нима бўлди?

Шунча мўминларнинг қонлари, рухлари Оллоҳ таоло томонидан ўлдирганлардан ўч олмасдан бекорга кетдими?

Биз на қуръонда ва на суннатда ўша золимлар ва уларнинг дунёдаги оқибатлари ҳақида сўз топа олмаймиз. Бунда Оллоҳ таолонинг бизга маҳфий бўлган бир ҳикмати бордир.

Тўғри, қиссалар сўнгидаги уларга бир чақириқ ва огоҳлантириш бўлган оят келган:

"Албатта мўмин ва мўминаларни фитнага солиб, (бу қилмишларидан) тавба қилмаган кимсалар учун жаҳаннам азоби бордир ва улар учун ўт азоби бордир!"¹

Ҳасан ал-Басрий айтадилар: "Оллоҳ таолонинг саховати ва карамига қарангки, авлиёларини ўлдирганларни тавба ва мағфиратга чақираяпти".²

Мана шу ниҳоя ғалабанинг маъноларидан бир маънони ҳамда эътиқодини, динини қўллаб-кувватлаб бир неча дақиқа куйиб сернеъмат

¹ Буруж: 10.

² Ибн Касир тафсири, 4/496.

жаннатга күчган ғолибларни ёки дунё ҳаётидаги кунларида сафо қилиб, сүнгра –тавба қилмаса – күйдурувчи жаҳаннам азобига бориб тушганларни баён қилди.

Биринчи куйиш билан иккинчи куйишни бир-бирига таққослаб бўладими, дунёда куйиш билан охиратда куйиш tengми? Орасида катта фарқ бор, бир-биридан жуда узок. Дунёда куйган мўминларга, **"Улар учун остидан дарёлар оқиб турадиган жаннатлар бордир"**¹. Натижа эълон қилингандан, унда ҳеч қандай шубҳа йўқ, **"Мана шу катта баҳтдир"**². Мана шу ғалаба эмасми?

¹ Буруж: 11.

² Буруж: 11.

Галаба ҳақидағи ҳадислар

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан унда ғалабанинг ҳақиқий маъносига далолат қилган, енгилиш деб тушунилиб қолган маъноларни кетказған баъзи ҳадислар ворид бўлган.

Мен тўрт дона ҳадисни зикр қилиб, ҳар бир ҳадиснинг далолат қилган ўрнини баён қилиб кетмоқчиман.

Биринчи ҳадис:

Имом Бухорий ўзларининг саҳиҳларида Ибн Аббосдан ривоят қилган ҳадисларида айтадилар: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: *"Менга умматлар қўрсатилди, баъзи пайгамбарлар бир уммат билан бирга ўта бошладилар, баъзи пайгамбарлар ўнта киши билан бирга ўтардилар, баъзилари беш киши билан, баъзи пайгамбарлар бир ўзлари ўтардилар, қарасам катта бир қора шарпа. Шунда эй Жаборил, улар мени умматимми? – деб сўрадим. Йўқ, – деди (Жаброил). Сиз уфққа қаранг деди. Қарасам катта бир қора шарпа. Ўшалар сизнинг*

*умматингиз, уларнинг олдингиларидан етмииш мингига ҳисобу азоб йўқ", – дедилар.. . ҳадис.*¹

Иbn Аббосдан ривоят қилинган ҳадисда айтадиларки: Бир куни Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам: "*Менга умматлар кўрсатилди, пайгамбар бор бир киши билан ўтар, пайгамбар бор икки киши билан ўтар, бошқа пайгамбар эса бир жамоат билан ўтар эди. Баъзи пайгамбарлар билан бирга ҳеч ким йўқ эди... дедилар. Ҳадис.*"²

Имом Муслим ривоятларида Иbn Аббос – разияллоҳу анхумо- айтадилар: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: "*Менга умматлар кўрсатилди, у билан бир жамоатча³ бўлган пайгамбарни, у билан бир ёки икки киши бўлган пайгамбарни, у билан бирор киши бўлмаган пайгамбарни кўрдим. Тўсатдан катта бир қора шарпа кўтарилиди...*"⁴ ҳадис.

¹ Бухорий ривояти, 6541.

² Бухорий ривояти, 5752.

³ Жамоатча الْهَيْطَمِيَّةُ калимаси таржимаси бўлиб уни Имом Нававий ўн кишидан оз бўлган бир жамоат деб шарҳлаганлар. 3/53.

⁴ Муслим ривояти, 220.

Хадис мана шу ривоятлар маъносида бошқа ривоятларда ҳам келган.

Ушбу ҳадиснинг мавзуимизга алоқаси қўйидаги нуқталарда кўринади:

1— Ҳадисда келишича, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам катта қора шарпага қарадилар, бошқа ривоятда катта қора шарпа орқасидан уфқни тўсиб қўйган катта қора шарпа.

Биринчи қора шарпа Мусо алайҳиссаломга иймон келтирганлардан, иккинчи шарпа Мұхаммад алайҳиссалом умматлари. Мана шу ерда очиқ ғалабанинг турларидан бир тури гавдаланмоқда. Дин тарқалиб одамлар иймон келтириб мана шу даражага етди. Бу ғалабанинг биз юқорида ишора қилган биринчи кўринишидир. Умматини эргаштириб ўтган пайғамбарлар ҳам шу жумладандир.

Ҳадисда келишича, баъзи пайғамбарлар ўзи билан бирга ўн киши ўтади ва баъзисида бешта, баъзи пайғамбарлар бир ўзи ўтади. Бошқа ривоятда: Набий бир киши билан ўта бошлади, бошқа набий икки киши билан, яна бошқаси бирор кишисиз

ўтарди. Биз набий ва расулларнинг ғалаба қозонган эканлигига шубҳамиз йўқ. Оллоҳ таоло буни хабар бериб қўйган:

"Албатта Биз пайғамбарларимизга ва иймон келтирган зотларга ҳаёти дунёда ҳам, гувоҳлар (хозир бўлиб) турадиган Кунда (қиёматда) ҳам ёрдам берурмиз"¹. Ва ундан бошқа юкорида зикри ўтган оятлар бор. Кўриб турибмизки, қиёмат кунида ўзи ўн киши билан бирга келган пайғамбар, беш киши билан бирга келган бошқа пайғамбар, учинчи пайғамбар икки киши билан келаяпти, тўртинчиси бир киши билан, бешинчиси ҳеч кимсиз келар экан.

Яна бир нарсани унутмаслигимиз лозим, у билан бирга бир тўда, ўн киши, беш киши бўлиб келганлар, пайғамбарнинг тириклигига эмас балки вафотидан кейин иймон келтирган бўлиши мумкин, чунки Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам умматларидан кўрган шарпалари у кишининг ҳаётликларида иймон келтирганлар эмас, балки улардан у зот тирикликларида иймон келтирганлари, вафот қилганларидан кейин

¹ Фоғир: 51.

киёматга қадар иймон келтирганлари бор эди. Гарчи Расулуллоҳ бошқа пайғамбарлардан энг сўнгги ва хотам бўлиб ажралиб турсаларда.

Ана шундай қилиб ғалаба факат эргашувчиларнинг кўплиги, инсонларнинг иқболи ва ижобат қилиши билангина бўлмас эканини билиб олдик. Юқорида айтиб ўтдик, бу нусрат-ғалабанинг турларидан бир туридир, айникса, эргашганлар тўғри йўлга кўра эргашган бўлса, акс ҳолда кўпчилик ё озчиликнинг ҳеч қандай эътибори йўқ.

Биз у билан чиқадиган тенглама ва қўлимизга киритган ҳақиқат, пайғамбар – барча пайғамбар – охиратдан олдин шу ҳаётнинг ўзидаёқ ғолибдир, гарчи биз бир нечагина одамлар ёки ҳеч кимсиз келган пайғамбарларни кўрсакда.

Натижа шуки, кўпчилик инсонлар, баъзи даъватчиларнинг ҳам ақлига келадиган ғалабадан кенгроқ маънода ғалабанинг бошқа турлари ҳам бор. Ана ўша ҳақиқатни идрок қила олишимиз, унга муносиб ҳаракат қилишимиз биз излаб юрган ғалабадир, ёки у ғалаба қозониш учун босилган илк қадамдир.

Иккинчи ҳадис:

Хаббоб ибн ал-Арат разияллоху анху айтадилар: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга шикоя қилиб келдик, у киши каъбанинг соясида чакмонларини ёстиқ қилиб суюниб ўтиарар эдилар. Бизга нусрат сўрамайсизми? Ёки дуо қилмайсизми, – дедик. Шунда у зот: *"Сизлардан олдинги кишилар олиниб, унга ўра қазилиб унга солинар, сўнгра арра олиб келиниб боши устига қўйилар ва иккига бўлиниб ташланар эди. Темир тароқлар билан этини сугидан ажратиб тараф ташлар эдилар. Уларни мана шу азоблар ҳам динидан узоқлаштирумади. Оллоҳга қасамки, Оллоҳ таоло бу ишини тамомига етказади, ҳаттоқи йўловчи-рокиб Санъодан Ҳазрамавтгача Оллоҳдан бошқасидан қўрқмасдан ва қўйларига бўридан бошқасидан қўрқмасдан йўлга чиқади. Бироқ сизлар шошилаяпсизлар".¹*

Ҳадис тўхталиб ўтсак:

¹ Имом Бухорий ривояти, 3612.

1— Хаббоб разияллоҳу анху Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга нусрат сўрашларини талаб қилиб келди. Хаббоб очик нусратни ҳоҳлаганини, азоб кўтарилиши, Қурайш Расулуллоҳ ва сахобаларига ёғдириб турган озорларни бартараф бўлишини айтди. Шунда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам унга ғалабанинг бошқа маъноларидан бирини баён қилиб, унга кўчирдилар. У маъно агар мўминнинг жони дини ва эътиқоди йўлида қурбон бўлса-да, Оллоҳ таолонинг динида событқадам, машаққат ва тўғоноқларга чидамли бўлишдир.

2— Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам зоҳирий ғалаба албатта келишини айтдилар ва бунга қасам ичдилар. Бироқ, у сабр ва саботдан кейингина рўёбга чиқар экан.

3— Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтган ва ҳосил бўлишига қасам ичган нарсалари — мана шу диннинг тамомига етишидир, ўз навбатида ғалабанинг бу тури, даъватчининг ҳаётида рўёбга чиқмас эканлигини кўрамиз. Йўловчи-роқибнинг Санъодан Ҳазрамавтгача сайр қилиши Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам вафотларидан кейин ҳосил бўлди.

Даъватчининг вазифаси бунинг моҳиятини билиш, диннинг нусрати унинг шахсига боғлиқ эмаслигини тушуниши экан.

4— "*Лекин сиз шошимоқдасиз*", деб Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам нақадар тўғри айтдилар. Кўпчилик даъватчиларнинг бу диннинг ғолиблигига ҳарисликлари, уларни ғалабани тўсадиган нарсага – шошилишга олиб боради. Улар самарани ўз ҳаётларида кўришни хоҳлайдилар. Нафақат ҳаётларида балки ҳаётларининг бошланиш даврининг ўзидаёқ кўришни истайдилар.

Бу истак кўпдан-кўп набий ва расулларга ҳам ҳосил бўлмаган.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бизга ғалаба сабр, сабот ва шошилмаслик билан бўлиши бирга яхши ният қилишни ўргатмоқдалар.

Нусрат-ғалаба биз ўйлагандан анча кенг доирадаги тушунча эканини билдирамоқдалар.

Ғалаба зоҳирий ғолибликка чекланмаган, зоҳирий ғолиблик даъватчининг ҳаётида ҳосил бўлиши ҳам лозим эмас экан.

Учинчи ҳадис:

Абу Ҳурайра разияллоҳу анҳудан ривоят қилинади, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар: *"Ким менинг дўстларимдан бирига душманлик қилса, уни урушга чақираман".*¹ ҳадис.

Бу ҳадиси құдсийдан мақсад, агар мўмин киши Оллоҳнинг ўзи билан бирга эканлигига аниқ ишонса, аниқ ишониши ҳам керак аслиди, ким Оллоҳга дўст бўлса Оллоҳ у билан бўлишини билса, Оллоҳ у билан бўлиб, унга душманлик қилган ёки озор берганларга уруш эълон қиласидиган бўлса, бундан келиб чиқадики, у Оллоҳ таолонинг нусрат беришига шубҳасиз иймон келтириши лозим. Чунки уруш даъватчи билан душмани орасида эмас, уруш Оллоҳ таоло томонидан ўша душманга қарши очилган урушдир. Энди ким ғолиб ва ким мағлуб эканини билиб олиш оддий арифметик масаладек бўлиб қолди.

Модомики шундай экан, Оллоҳ таоло ўзи ғалабанинг тури, вақти ва маконини танлайди. Бу

¹ Имом Бухорий ривояти, 6502.

бизнинг қосир назаримизга, инсоний ижтиҳодимиз ва тор доирадаги рағбатлари- мизга қараб қолмаган.

Биз аниқ билиб қўйишимиз керакки, уруш натижалари урушдан аввал ҳал бўлиб бўлган. Биз мана шу ишончга ижобий ёндашишимиз, шошмаслигимиз, ноумид бўлмаслигимиз ва унда шубҳа бўлмаган ғолиблиқдан маҳрум бўлиб қолишимизга сабаб бўладиган ҳаракатлар қилмаслигимиз керак.

**"Иймон келтирган зотларни ғолиб қилиш
Бизнинг зиммамиздаги ҳақ бўлган"¹.**

Тўртинчи ҳадис:

Усмон ибн Аффон разияллоҳу анҳудан ривоят қилинади, айтадиларки: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам уларнинг олдиларидан азобланаётганларида ўтиб қолсалар: *"Сабр эй аҳли Ёсир, кўришаадиган жойингиз жсаннатдадир"*, дер эдилар.²

¹ Рум: 47.

² И мом ал-Ҳоким ривояти, 3/388–389. И мом Албоний сахих деб ҳукм қилганлар.

Сабр ғалаба турларининг энг катталаридан бўлган бир тур бўлиб, сабр билан инсон истакларига етишади ва ҳаёти дунёниг матоҳларидан олий бўлади.

Сабр яхши инсонларниг белгисидир. "*Нақадар яхши бандадир. Дарҳақиқат у (Оллоҳ рози бўладиган йўлга) бутунлай қайтгув- чидир*"¹.

Сабр билан киши биринчи ўринда ўз нафсига ғолиб бўлади, иккинчи ўринда душманига ғолиб бўлади, учинчи ўринда ўз динини қўллаб-куватлаган бўлади. Биз Исломнинг илк босқичларида ғалаба қозонганлиги ҳақида сўз юритадиган бўлсак, аҳли Ёсир: Ёсир, Сумайя ва Амморни тилга оламиз.

Бу хонадон сабри, жиҳоди ва мана шу динга ҳаётини фидо қилишлиги билан ушбу динни азиз бўлиб зохир бўлишида биринчи асос ғиштини кўйганлардан бўлди.

¹ Сод: 30.

Улар биринчидан ўзларини, иккинчидан мушрикларни енгдилар, учинчидан Исломга ёрдамчи бўлдилар.

Ана ундан сўнг жаннатни қозондилар. "Бас, ким дўзахдан четлатилиб, жаннатга киритилса, муҳаққақ (бахт-саодатга) эришгай"¹. "Мана шу катта бахтдир"².

Улуғ саҳобий Умайр ибн ал-Хумамнинг Бадр жангидаги қиссаси даъватчига улкан бир ғалаба қиссасини ёзганини топамиз. Унга тўхталиб, ундаги дарс ва ибратларни чиқариш, биз қуйида етиб келган нуқтага далолат қиласди...

давоми бор....

¹ Оли Имрон: 185.

² Буруж: 11.

Ҳақиқатул интисор

04

[Ўзбекча – Uzbek – الْأَوْزَبْكِي]

Доктор Носир бин Сулаймон ал-Умар

Таржимон: Шамсиiddин Даргомий

Нашрга тайёрловчи: Абдуллоҳ Шоший

2013 - 1434

IslamHouse.com

حقيقة الانتصار

الجزء الرابع

« باللغة الأوزبكية »

الدكتور ناصر بن سليمان العمر

مترجم: شمس الدين درغامي

مراجعة: أبو عبد الله الشاشي

2013 - 1434

IslamHouse.com

Аср сураси, Наср 1Наср - нусрат ғалаба. ҳақиқати

Бисмиллаҳир роҳманир роҳим

Имом Шофеий раҳимаҳуллоҳ айтадилар: "Агар инсонлар мана шу суранинг (аср сурасининг) ўзини тафаккур қилсалар, уларга етади". 2Ибн Касир тафсири 4/547.

Бу суранинг ғалабанинг ҳақиқатига қандай алоқаси бор?

Ушбу сура ғалабанинг йўлини очик, равshan бир суратда чизиб беради. Ғалаба масаласини бир тур ёки бир кўринишга чеклаб қўйишидай нотўғри тушунчани тузатади.

Қандай қилиб?

Оллоҳ таоло қасам билан ҳар бир инсон хусронда, ҳалокатда, ютқазишида эканлигини айтиб, ундан кейин бундан мустасно бўлганларни билдириди.

Хусрон ЗХусрон – ютқазиши, мағлубиятдан мустасно бўлганлар ютуқни қўлга киритганлар, ғалаба қозонгандарид.

Энди ғалаба шартларига назар солсак:

- 1- Иймон, (**Фақат иймон келтирганлар**)
4ал-Аср сураси 3-оят.
- 2- Солиҳ амаллар (**Солиҳ амал қилганлар**)
Бал-Аср сураси 3-оят.
- 3- Ҳаққа чақириш (**Ҳаққа чақирганлар**)
бал-Аср сураси 3-оят.
- 4- Сабрга чақириш (**Сабрга чақирганлар**)
7ал-Аср сураси 3-оят.

Мана шулар ғалабанинг шартлари бўлиб, ким уларни тўлиқ амалга оширса, у хусрондан нажот топибди, демакки ғалаба қозонган, ютуқни қўлга киритган ва нажот топгандир.

Бу ерда –масалага аниқлик киритгандан сўнгра– сурадаги ютуқнинг ҳақиқатини тушунишга келамиз.

Оллоҳ таоло ғалабанинг шарти қаторида самаранинг рўёбга чиқишини, инсонларниң ҳидоятга киришини, даъватга ижобат қилишини санамади.

Демак, ғалаба ушбу сурагагина чекланиб қолмаган экан.

Оллоҳ таоло мусулмон банданинг хусрондан нажоти ва ғалаба қозониши агар мана шу тўртта шартни тўлдирсагина амалга ошишига ҳукм қилди. У тўрт шартнинг ичидаги одамлар даъватини қабул қилиши ёки у интилган мақсадларининг амалга ошиши йўқ. Бу унинг қўлидаги нарсаси эмас. Ғалаба унга боғлиқ бўлган нарса ҳам эмас. Бу фақатгина Оллоҳ таолонинг фазлу марҳаматидир,

"Оллоҳ буюк фазлу қарам соҳибидир"
8 Бақара: 105..

Сурада яна ғалаба йўлини чизишга алоқадор икки муҳим нарса мени ўзига тортди. Улар:

1- Ҳаққа чақириш:

Зеро инсон баъзан заифлашади ёки қадами тояди ё бўлмаса йўлдан адашади. Шу сабабли у ўзини муҳофаза қилиб турадиган ёки тузатиб турадиган йўл кўрсатиб турувчига эҳтиёжи бўлади. Қанча инсонлар ўзини ҳақ йўлда, деб ўйлайди, ваҳолангки у йўлдан оғган, ўзи билмаган ҳолда бошқа йўлларга кириб кетган, шундай бўлсада ўзича "нимага ютуқقا эриша олмадим, нусрат кечикишининг сабаби нима экан?", дейди.

"(Эй Муҳаммад), уларга: «Бу мусибат — мағлубият ўз қилмишларингиздан», деб айтинг!" 9Оли Имрон: 165..

Ҳаққа бир-бирини чақириш, Оллоҳ таоло мўмин бандаларига ваъда қилган нусратга эришишга йўлдир ва Оллоҳ таолонинг сиротул-мустақими, тўғри йўлидан оғиб кетишдан сақловчидир.

2- Бир-бирини сабрга ундаш:

Ўз вақти етиб келишидан олдин шошилиб ҳам, Оллоҳ таолонинг раҳматидан ноумид бўлиб ҳам нусратга эришиб бўлмайди.

Шундан биламизки, агар мўмин banda ҳақни маҳкам тутса, уни изидан юрса, ундан четга оғмаса, сабр қилса, сабр қилишга уринса, шошмаса, ноумид бўлмаса, нусрат сўзсиз келади, зеро

**"Оллоҳдан кўра ростгўйроқ ким бор?!"
10Нисо: 122..**

Аслида ҳақни маҳкам тутиб, сабр қилиш айни нусратдирки, усиз бошқа нусрат ҳам келмайди.

Зоҳирий нусратнинг кечикиш сабаблари

Нафс нақд нарсани яхши кўрадиган қилиб яратилган, Оллоҳ таолонинг динининг очиқ ва равшан нусратга эришиши нафсга ёқади, албатта, қандай қилиб ёқмасин?! Оллоҳнинг дини зоҳир бўлса, ботил ва баттоллар тийилса! Шунинг учун ҳам Оллоҳ таоло "**Ва** (Оллоҳ сизларга) **яна бошқа сизлар суядиган** (бир неъматни ҳам берурки, у) **Оллоҳ томонидан бўлган ғалаба ва яқин**(да рўй бергувчи) **фатҳдир.** (Эй Муҳаммад), **мўминларга** (мана шу) **хушхабарни етказинг!" 11Соф: 13.,** – деб марҳамат қилди.

Биз эса, Оллоҳ таолонинг динини барпо қилишга буюрилганмиз, "**То фитна тугаб, бутун дин Оллоҳ учун бўлгунга қадар улар билан урушингиз!" 12Бақара: 193.**

Кўпчилик инсонлар –айниқса, даъватчилар – нусрат кечикди, деб айтишади. Мана шу фикр баъзан уларни бироз ноумид бўлиш ёки йўлдан озишга олиб боради-да, нусратни кечик-

тирадиган сабаблардан ғафлатда қоладилар. Ваҳолангки, мана шу сабабларни билиш жуда муҳим ва даъватчи-ю, унинг атбоълари ва қавмининг ҳаётига ижобий таъсири бор. Бу сабаблар эса икки турлидир:

1– Салбий сабаблар: Уларни билиш, уни айланиб ўтиш ва йўқотиш учун йўлдир.

2– Ижобий сабаблар: Уларни билиш, идрок қилиш, нусрат эрта келадими, ё кечми, даъватчини Раббоний йўлда событқадам бўлишига таъсир қиласидиган омилдир.

Даъватчининг ҳаётида нусратнинг келмаслиги ёки кечикишлигига таъсир омили бўладиган сабабларнинг энг муҳимларига қисқача равишда, мақомга муносиб йўсинда тўхталиб ўтмоқчиман.

1- Баъзи шариъий сабабларнинг кечикиши:

Гап шундаки, ғалаба-нусратнинг сабаблари бор. Агар шу сабаблар ёки уларнинг баъзиларида халал бўлса, нусрат ҳам кечикади.

Чунки сабаб усулчилар илмида у "Сабабнинг ўзи бор бўлса бор, йўқ бўлса йўқлик лозим бўлган нарсага айтилади" 13Усулу фикҳ истилоҳларидан бири "Сабаб" дир. Бу ерда унинг таърифи келтирилмоқда.

السبب عند الأصوليين هو ما يلزم من وجوده الوجود، ومن عدمه العدم لذاته

Сабабнинг ўзи туфайли мусаббаб ҳам бор, йўқ бўлса мусаббаб йўқлиги лозим бўлган нарсага айтилади. (Таржимондан), бу ерда сабаб мавжуд бўла туриб, нусратнинг бошқа бир моне туфайли бўлмаслиги учрасада, сабабнинг йўқлигидан нусратнинг йўқ бўлиши лозим бўлади.

Масалан: Машруъ ғалаба сабабларидан бири, жангга тайёргарлик кўришдир. Чунки Оллоҳ таоло Анфол сурасида:

"(Эй мўминлар), улар учун имконингиз борича куч ва эгарланган отларни тайёрлаб қўйингизки, бу билан Оллоҳнинг ва ўзларингизнинг душманларингизни ҳамда улардан ташқари сизлар билмайдиган —

Оллоҳ биладиган бошқа бирорларни ҳам қўрқувга солурсизлар" 14Анфол: 60..

Сабабларни қилмаслик, енгилиш ёки нусратнинг кечикиши сабабларидан бир сабабдир.

2- Баъзан нусратнинг кечикишига сабаб, уни тўсиб қўядиган моне содир бўлишлиги бўлади:

Моне бу: "У мавжуд бўлганда иш содир бўлмайдиган, мавжуд бўлмаганда иш содир бўлиши ҳам, бўлмаслиги ҳам лозим бўлмаган нарсага айтилади" 15Усулу фикҳ истилоҳларидан бири "Моне" дир, бу ерда унинг таърифи келтирилмоқда.

ولمانع هو: ما يلزم من وجوده العدم، ولا يلزم من عدمه وجود ولا عدم لذاته

Унинг айнан ўзи яъни моне мавжуд бўлганда иш содир бўлмайдиган, моне мавжуд бўлмаганда иш содир бўлиш и ҳам, бўлмаслиги ҳам лозим бўлмаган нарсага айтилади (Таржимондан). Монелар эса жуда кўп. Зулм,

коғирларга суюниш, маъсият ва бошқалар каби. Нусратнинг монелари мағлубиятнинг сабаблари бўлади. Шунинг учун Уҳуд жангидага ғалаба аломатлари қўриниб бошлаб, мерганлардан Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам буйруқларига хилоф қилиш содир бўлганда, мағлубият келди. Оллоҳ таоло айтадики: (Эй мўминлар), **агар сизларга** (Уҳудда душман томонидан) **бир мусибат етса — ҳолбуки, сизлар** (Бадр жангидага уларга) икки баробар мусибат **етказган эдингиз — «Бу бало қайдан келди?» — дейсизми?!** (Эй Муҳаммад), уларга: «**Бу мусибат — мағлубият ўз қилмишларингиздан**», деб айтинг! Албатта Оллоҳ ҳамма нарсага қодирдир" **16Оли Имрон сураси 165-оят..**

Муҳаммад ибн Исҳоқ, Ибн Жарир, ар-Рабиъ ибн Анас ва Уддий 17Келтирилган исмлар барчаси муфассирлар бўлиб, бу оятнинг тафсирида ўзларининг тафсирларида шундай деганлари қасд қилинмоқда. (Таржимондан) айтадиларки: (**«Бу мусибат — мағлубият ўз қилмишларингиздан**, деб айтинг!) яъни Расулуллоҳнинг буйруларига хилоф

қилганингиз сабабли бўлди. Жойингиздан жилмангиз, деб сизга буйруқ қилганда исён қилдингиз, – дея мерганларни қасд қилди 18Ибн Касир тафсирига қарашингиз мумкин 1/425..

Хунайн жангида нима учун нусрат кечикди? Оллоҳ таоло айтадики: "Оллоҳ сизларни кўп ўринларда ғолиб қилди. Хунайн кунини (эсланглар)! Ўшандা сизларни кўп эканлигингиз мағрут қилиб қўйган эди, аммо у (яъни, саноғингизнинг кўплиги) сизларни ҳеч нарсадан беҳожат қила олмади (кутқариб олмади) ва сизларга кенг ер торлик қилиб қолди, сўнг юз ўтирган ҳолингизда чекиндингиз!" 19Тавба: 25..

Оллоҳ таоло мўминлардан бирининг: "Бугун сонимиз оз бўлмагани учун ҳечам енгилмаймиз", деган сўзи, нусрат монеларидан бир моне бўлганини зикр қилди, –ўшанда уларнинг сонлари 12 минг эди- 20Табарий тафсири 10/100. Ибн Касир тафсири 2/343 га қаранг.. Чунки Оллоҳ таоло уларни саноқларининг кўплигига топшириб қўйди, кейинчалик мана шу моне кетгандан кейин нусрат келди. Маълум

бўлдики, сонларининг кўплиги нусратни юзага чиқармас, балки сабабларни қилгандан кейин, фақат Оллоҳ таолога суюнишгина нусрат келтирас экан.

Юқорида баён қилинган нарсалардан, сабабларга риоя қилиш, уларни ҳосил қилиш, уларни -монеларни бартараф қилиш ва улардан четланиш билан бирга- бажаришга ҳарис бўлишнинг аҳамияти келиб чиқади.

3- Йўлдан оғиш:

Тузумдан адашиш монелардан бир монедир. Лекин мен уни алоҳида зикр қилишимдан мақсад, унга эътибор қаратишнинг катта аҳамиятга эга эканлигидир. Кўпчилик исломий жамоатлар ва асримиздаги жиҳодий ҳаракатларни кузатишларим, улар эълон қилган яхши олий мақсадлари амалга ошмаганлиги ва ғалаба қозона олмаганлари сирини ўрганишда изланишларимга кўра, гап шундаки у жамоатлар Оллоҳ таолонинг динига нусрат қилиш, шариатини ҳоким қилишга саъй-ҳаракат қилишади, менга зоҳир бўлган нарса шу

бўлдики, сабабларнинг энг каттаси уларнинг тўғри йўлдан — аҳли сунна ва жамоат йўлидан, унинг асослари, қурол ва воситаларидан оғиб кетишлари экан.

- Баъзиларнинг назарида йўлдан оғиш аҳамиятсиз бўлиб кўринади, ҳақиқатда эса у жуда катта хатар бўлиб, нусратни қўлга киритишга қаттиқ таъсир қиласи.
- Эътиқод масаласида бепарво бўлиш, эътиқодни ўша жамоатни ажратиб турадиган бирламчи масала деб ҳисобламаслик, шу жумладандир.
- Шунингдек, золимларнинг елкасини ёғлаб, уларга суяниш, дўст-душманлик (ал-валау вал-баро) тушунчасини ўз қолипидан чиқариш ҳам шулардан биридир.
- Мусулмонларнинг бирлигини тарқоқлашишига олиб борадиган, бир-биридан нафратланишга сабаб бўладиган миллатчиликга асос солиш шу қаторда саналади. Гоя воситага йўл очади, деган қоидада иш тутиш ҳам шулар қаторидадир ва ҳокозо...

Асос ва пойдеворларга диққат қилиш ва уларни зарап берадиган ҳарқандай нарсадан узоқ тутиш, бу асосий-жавхарий бир иш ва түфри йүналиш ҳамда даъват йўлида пойдевордир. Шунингдек, кўлланган ҳар бир воситани шариат қонун ва қоидаларига солиб қўришлик, уни манфаатли асос бўлиб кўринган нарсадан ва воқеънинг босими таъсирида йўлдан чиқиб кетишидан асрайди.

давоми бор....

Ҳақиқатул интисор

05

[Ўзбекча – Uzbek – الْأَوْزَبْكِي]

Доктор Носир бин Сулаймон ал-Умар

Таржимон: Шамсиiddин Даргомий

Нашрга тайёрловчи: Абу Абдуллоҳ Шоший

2013 - 1434

IslamHouse.com

حقيقة الانتصار

الجزء الخامس

« باللغة الأوزبكية »

الدكتور ناصر بن سليمان العمر

مترجم: شمس الدين درغامي

مراجعة: أبو عبد الله الشاشي

2013 - 1434

IslamHouse.com

4- Умматнинг пишиб етилмаганлиги-ю, ҳозирликда ожизлиги:

Оллоҳ таолонинг дини буюқдир, у мана шу дин тарбиясини етарлича олган, натижада одамларга уни етказа оладиган ва масъулиятни бўйнига ололадиган даражага чиққан кишилар- га эҳтиёжи бор.

- У шундай уммат бўлиши керакки, нусратни қўлга киритишдан олдин машақкат ва тўсиқларни ошиб ўтган бўлсин.
- Яна бу диннинг қоим бўлиши жуда катта кучга, кўп сонларга, ҳар турли соҳаларга ва вазифаларга эҳтиёжи бор. Бу эса, бир мунча вақт талаб қиласди. Кадрлар етиштириш энг машақкатли ва қийин вазифалардан биридир.
- Шунинг учун ҳам Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўн уч йил эр кишиларни тарбия қилиб, уларни битта-битта танлаб олганларининг гувоҳимиз. Бу буюк рисолат масъулиятини бўйинга олиш учун, уни ҳимоя қилишга ҳозирлик кўриб, гурух-гурух уммат етиштирганларини кўрамиз.

- Бир гурухи ал-Арқам ҳовлисида, бошқа бир гурух Ҳабашистонда, яна бир сафар Абу Толибининг

пинжида тўпланишиб, ундан сўнг Мадинага ҳижрат қилдилар.

- Мана шуларнинг барчаси ва ундан бошқа сабаблар бу умматни дин камолига етиб, Оллоҳ таоло мусулмонларга катта футухотлар очиб бергунига қадар уни елкаларида кўтариб юришларига тайёрларди.
- Юқоридагилардан маълум бўладики, бу иш мукаммал бўлиши ва унинг биносининг камолига етиши учун муайян бир вақтга эҳтиёжи бор экан. Бу эса нусратнинг ва Оллоҳнинг динини башарият узра ғолиб бўлишининг кечикиши сабабларидан бўлган бир сабабдир.

5- Нусратнинг қадрини билмаслик:

Нусратнинг ҳеч бир йўқотиш ва машаққатсиз тезда келиши, умматни мана шу ғалабанинг қадрини билмайдиган қилиб қўяди, шундай экан уммат ўз-ўзидан ғалабани сақлаб қолишга ҳақиқий суратда ва керагича уринмайди.

Ушбу ҳақиқатни ёритиб берадиган икки мисолни келтираман:

1) Фақирликда яшаб, сўнгра мол топиш учун елиб-югуриб, кейинчалик бойликка эришган кишининг ана ўша молини ҳайратланарли бир суратда муҳофаза қилишини кўрасиз. Уни ҳимоя қилиб, асраш учун барча мумкин бўлган усул ва василаларни қўллади.

Чунки, у фақирликнинг таъмини ва унинг хўрлигини татиб кўрган. Бунинг устига у мана шу молларни йиғишида, уни ўстиришда тер тўқкан. Энди уни сақлаб қолишида оқсаб қолиши қийин масала. Оллоҳ таоло уни фақирликдан чиқаргандан кейин унга қайтишни, худди Оллоҳ таоло хидоят қилган кимса, куфрга қайтишни қандай ёмон кўрса, ана ўшандай ёмон кўради.

- Энди ўша кишининг фарзандлари ва меросхўрларининг кўпчилигини мана шу молнинг қадрига етиб, унга керагича эътибор бериб, унга эга бўла олмаганларини кўрасиз. Ҳатто баъзилари уни беҳуда сарф қилиб, тўкиб сочиб фақирга айланганини гувоҳи бўласиз.

- Чунки улар бу молнинг қийматини билмайдилар. Уни қўлга киритишида ва йиғишида беллари оғримаган. Муварриси татиб кўргани каби фақирлик таъмини татиб кўрмаган.

2) Давлатларнинг барпо бўлиб, йиқилиши:

Диққат қилиш ва тажрибалар билан шу ўртага чиқадики, давлатлар барпо бўлган вақтда кучли ва ҳайбатли бўлади, подшоҳлару амирлар барчаси давлатни оёқда сақлаб қолиш ва унинг заифлашиш сабабларининг барчасини енгишга кўп куч сарфлайдилар. Ундан сўнгра давлатни барпо қилишда ўз ҳиссаларини қўшмаган, давлатни меросхўр молни қандай мерос олса ана ўша шаклда қўлга киритган табақа келади. Ундан кейин давлат, ундаги вазифалар ва унинг келажагидан ғафлатда қоладилар. Давлат заифлашиб тўкилишни бошлайди. Ҳатто иш унинг йиқилишига ҳам етиб келади.

- Шундай экан, нусратнинг маشاқкатсиз, осонликча келиши унинг бардавом бўла олмаслиги ва уни муҳофаза қилиш қийин масала бўлиб қолишига олиб келиши мумкин. Мана шу нуқтадан қаралса, баъзан Оллоҳ таолонинг ҳикмати то иш ўрнига тушиб, нусратнинг қийматини биладиган, унинг қадрига етадиган инсонлар ҳосил бўлгунга қадар нусратнинг кечикишлиги мумкинлигини тақозо қиласи.

6- Баъзан Оллоҳ таолонинг илмида агар ўша инсонлар ғалабага эришсалар, Оллоҳ таолонинг ҳукмини ер юзига жорий қилиб, маъруфга буюриб, мункардан қайтариб, намозни барпо қилиб, закотни бериб, унинг бадалини ўтай олмасликлари мумкинлиги ёзилгандир.

Ғалаба фақат ғалаба учун эмас, балки ундан рўёбга чиқадиган нарсалар бўлган фитнанинг ўчирилиши ва диннинг фақат Оллоҳ таолога- гина бўлиши учундир.

Шу маънолар Оллоҳ таолонинг ушбу сўзларидан тушунилади: "**Албатта Оллоҳ Ўзига** (яъни динига) ёрдам берадиган зотларни ғолиб қилур. Шубҳасиз Оллоҳ кучли, қудратлидир. Уларни (яъни мусулмонларни) агар Биз ер юзига ғолиб қилсак – улар намозни тўқис адо этадилар, закотни (ҳақдорларга) ато этадилар, яхшиликка буюрадилар, ёмонликдан қайтарадилар. (Барча) ишларнинг оқибати **Оллоҳнинг** (измидадир)¹". Биз буларнинг сабабини билмаслигимиз мумкин, лекин Оллоҳ таоло билади.

¹ Ҳаж: 40, 41.

Шундай инсонлар борки, мاشақкат ва қийинчилик дамларида событқадам, балога ёки бирор қаршиликка йўлиққанда шахдам, лекин тинчлик хотиржамлик ва неъматлар замони келганда заифлашиб орқага қайтиб кетади.

Мана шу ахволда бўлган қавм ғалабага лойиқ эмасдир. Оллоҳ таоло бўлиб ўтган нарсани ҳам, келажакда бўладиган нарсани ҳам, бўлмаган нарсани агар бўлганида қандай бўлишини ҳам билувчи зотдир.

давоми бор....

Ҳақиқатул интисор

06

[Ўзбекча – Uzbek – الْأَوْزَبْكِي]

Доктор Носир бин Сулаймон ал-Умар

Таржимон: Шамсиiddин Даргомий

Нашрга тайёрловчи: Абу Абдуллоҳ Шоший

2013 - 1434

IslamHouse.com

حقيقة الانتصار

الجزء السادس

« باللغة الأوزبكية »

الدكتور ناصر بن سليمان العمر

مترجم: شمس الدين درغامي

مراجعة: أبو عبد الله الشاشي

2013 - 1434

IslamHouse.com

7- Нусрат кечикшининг сабабларидан бири

даъватчилар унга қарши курашаётган ботилниң ҳақиқий юзи ҳали тўлиқ очилиб бўлганича йўқ, ўзлари баттол бўлмасада, агар унинг ҳақиқий юзини кўрсалар унга рози бўлмайдиган кишилардан иборат бўлган, унга алданган тоифалардан у ўзига ансорлар топиб олиши мумкин.

Буларга яққол мисол қилиб ўша даврдаги мунофиқларни мисол қилиш мумкин. Саҳобалардан кўпчиликлари мунофиқликнинг бир қанча кирраларини билмас эдилар. Ҳатто уларга яхши гумон ҳам қиласр эдилар. Шу сабабдан ҳам, айниқса Мадина даврининг бошларида саҳобалардан уларни мудофаа қилганлари ҳам бўлди. Ҳатто ансорлардан бўлган кўзга кўринган саҳобалардан бири Абдуллоҳ ибн Убайни, унинг кирдикорларини билмаганлиги туфайли ҳимоя қилди. Зайд ибн Арқам келиб, Абдуллоҳ ибн Убай ибн Салулни Банимусталиқ жангидагитган гапларини сўзлаб бергач, Умар ибн Хаттоб разияллоҳу анҳу Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга "Ибод ибн Бишрга айтинг, уни ўлдирсинг", дедилар. Шунда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: "Одамлар Мухаммад ўз

асҳобларини ўлдираяпти десачи? Йўқ!", дедиларда кетишига изн бердилар. Бундан чиқди, ўша одамларнинг кўпчилигини наздида гўё мунофиқлар Расулуллоҳнинг асҳобларидан экан, чунки уларнинг ҳақиқий юзи ҳали одамларга очилмаганди. Уларнинг ҳақиқий юзи эса: "**Улар душмандирлар, улардан ҳазар қилинг! Уларни Оллоҳ лаънатлагай! Қандай адаш-моқдалар-а!**"¹.

Шунинг учун ҳам Расулуллоҳ саллоллоҳу алайхи ва саллам охирида уларнинг ҳақиқий юзлари кўпчилик мусулмонлар наздида очилиб қолгандан кейин, Умар разияллоҳу анхуга қараб: Энди нима дейсан, эй Умар?, дедилар. Гап шундаки, Оллоҳ номига қасам! Агар сен ўлдир деганингда ўлдирганимда, шов-шувга сабаб бўлар эди. Агар бугун ўлдир десанг, ўлдирган бўлардим, дедилар. Умар разияллоҳу анху: Оллоҳга қасамки, Оллоҳнинг расулининг амри менинг амримдан баракалироқ эканлигини билдим, дедилар.

Ушбу ҳадис биз зикр қилган сабабнинг маъносини жуда тиниқ тасвирлаб беради.

¹ Мунофиқун: 4.

Ҳақиқий юзи тўлиқ танилмаган бир қавм билан бирга жангга киришнинг ислом умматига салбий таъсирлари бор. Чунки мусулмонлардан баъзилари саҳобалардан баъзилари мунофиқ- ларнинг тарафини олганлари каби бориб уларнинг сафларида турадилар.

Бухорий ва Муслим Ифк-бўхтон ҳодисасида Оиша онамиздан ривоят қилган ҳадисда ҳам келишича: "Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўша куни Абдуллоҳ ибн Убай ибн Салул ҳақида маъзур тутишни сўрадилар. Оиша онамиз айтадилар: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам минбар устида туриб: "Эй мусулмонлар! Ким оилам тўғрисида менга азияти етган киши ҳақида мени маъзур тутади. Оллоҳга қасамки, оиламдан яхшиликдан бошқа нарса кўрганим йўқ. Улар айтган одамга келсак, ундан ҳам яхшиликдан бошқа нарса кўрмадим. У оилам хузурига факат мен билан киради", дедилар. Шунда ансорлардан Саъд ибн Муоз разияллоҳу анҳу ўрнидан иргиб турди ва "Эй Оллоҳнинг расули, мен сизни маъзур тутаман, у Авсдан¹ бўлса бошини чопиб

¹ Авс қабиласи Мадинада ўша замондаги иккита буюк қабиланинг бири. (таржимондан)

ташлаймиз, агар бизнинг қариндошларимиз Хазраждан бўлса амр этинг, буюрганингизни қиласмиз", деди. (Оиша онамиз) айтиб бердилар: Шунда Хазражнинг катталаридан бўлган Саъд ибн Убода –ёзи у киши солих киши эдида лекин, қизишиб кетти ва– ўрнидан туриб Саъд ибн Муозга: "Оллоҳ номига қасамки, бекор айтибсан, ўлдирмайсан, ўлдиролмайсан ҳам, агар сеникилар бўлганда ҳам ўлдирилишини хохламасдим", деди. Кейин Усайд ибн Ҳузайр –у Саъд ибн Муознинг амакисининг ўғли– туриб Саъд ибн Убодага қараб: "Сен бекор айтибсан, Оллоҳга қасамки ўлдирамиз, сен ўзинг мунофиқсан, мунофиқ- ларнинг тарафини оласан", деди. Икки гурӯҳ жойидан қўзғалди, Авс ва Хазраж ҳатто бир-бирлари билан урушмоқчи бўлиб қолдилар. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам минбарда турар ва уларни тинчлантиришига уринар эдилар, шунда улар тинчланди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўзлари ҳам жим қолдилар...". ҳадис¹.

Мусулмонлардан баъзилари улар билан бирга бўлмаслиги мумкин, лекин бу кимсаларни ботил йўлда эканлигини аниқ билмаганликлари сабаб

¹ Бухорий (4141), Муслим (2770).

даъватчилар билан бирга туришда иккиланиб, заиф нуқтада туришлари мусулмон- ларнинг душманларига қарши юритаётган урушга салбий таъсирини кўрсатади, бу эса мусулмонларнинг тафриқасига, нусрат-галаба- нинг кечикишига сабаб бўлади.

8- Нусратнинг кечикиш сабабларидан яна бири, уришилаётган муҳит ҳануз ҳақни, хайрни ва адолатни қабул қилишга тайёр бўлмаган- лигидир, бу эса ўз ўрнида ўша жамиятга уруш очишдан олдин уларни ҳозирлаш, жумладан ўша муҳит ботил йўлда эканлигини баён қилишда барча шаръий василаларни қўллаш, уларни қондиришга уриниш, Ислом ҳақиқатини ва уларнинг тутган йўллари ботил эканлигини уларга англатишни тақозо қиласди.

Мана шу иш агарда уларнинг жангдан олдин ҳидоятга келишига сабаб бўлмасада, ҳақни топишга васила бўлади ва шу тарзда уни жангдан кейин қабул қилишга олиб боради. Шунинг учун ҳам даъват уруш очишдан олдин қилинади.

9- Оллоҳ таолонинг динига ижобат қилмаслик сабабларидан¹ баъзан даъватчида нусрат омиллари мавжуд бўлиб, даъват қилинаётганларда монеълар бўлади. Юқорида келтирилган мисолга ўхшаш. Жумладан, Оллоҳ таоло ўша қавмнинг ҳидоятини тақдирда ёзмаган ва уларга залолат ёзилган бўлади. Оллоҳ таоло айтадики: "**Иймон келтирган кишилар агар Оллоҳ хоҳласа, шак-шубҳасиз** (бирон мўъжиза нозил қилмасданоқ) **барча одамларни ҳидоят қилишини** (бу Оллоҳ учун ҳеч нарса эмаслигини) **бilmadiларми?!"**². Ва яна "**Шунда улар (ўша умматлар) орасида Оллоҳ ҳидоят қилган зотлар ҳам шунингдек, чекларига йўлдан озишлик тушган кимсалар ҳам бўлган"**³, ҳамда "**Улар Оллоҳ кўнгиллари- ни поклашни истамаган кимсалардир**"⁴, ва бошқа оятларда келгани каби⁵.

¹ Инсонларнинг Оллоҳ таоло динига ижобат қилишининг ўзи бир интисор-ғалабадир, агарда ўртада жангу жадал бўлмасада. "Агар Оллоҳнинг нусрати ва фатҳ келса..."

² Раъд: 31.

³ Нахъл: 36.

⁴ Мойда: 41.

⁵ Тафсири Табарийда Кафирун сураси тафсирида бу мавзу яхши ёритилган.

10- Баъзан даъватчининг вафотидан кейинги ютуғи, ҳаётдалигида қозонган ютуғидан катта бўлиши.

Зеро мақсад тузумнинг ғалабасидир. Шахсларга келсақ, уларнинг даъватлари ва содикликлари эвазига савоб ва икромлар беришни Оллоҳ таоло Ўз зиммасига олган. Мана оятлар ҳам буни изоҳлаб келади:

"Оллоҳ йўлидаги жангда ўлдирилган зотларни ҳаргиз ўликлар деб ўйламанг! Йўқ, улар тириклардир! У зотлар Оллоҳ ўз фазлу карами билан берган неъматлардан хушнуд ҳолларида баҳраманд бўлмоқдалар"¹.

«Жаннатга кир», дейилди. (Оллоҳнинг амри билан жаннатга киритилиб, у жойдаги ноз-неъмат ва иззат-икромни кўргач), у айтди: **«Қани эди қавмим ҳам мени Парвардигорим мағфират қилганини ва мени иззат-икромли кишилардан қилганини билсалар эди»**².

¹ Оли Имрон: 169.

² Ёсин: 26, 27.

"(Энди) қилиб ўтган амалларингиз сабабли жаннатга кирингиз», дерлар"¹.

"Албатта: «Парвардигоримиз Оллоҳдир», деб, сўнгра (ёлғиз Оллоҳга тоат-ибодат қилиш- да) тўғри — устивор бўлган зотларнинг олдиларига (ўлим пайтида) фаришталар тушиб, (дерлар): «Қўрқманглар ва ғамгин бўлманглар. Сизларга ваъда қилинган жаннат хушхабари билан шодланинглар! Бизлар ҳаёти дунёда ҳам, охиратда ҳам сизларнинг дўстларингиздирмиз. Сизлар учун (жаннатда) кўнгилларингиз тилаган нарсаларингиз бордир ва сизлар учун у жойда истаган нарсаларингиз бордир"², ва бошқа оятлар.

Қанча-қанча даъватчи борки ҳаётлигида дин ғолиб бўлмади. Бироқ вафотидан кейин энг буюк ғалабага улашди. Мана Оллоҳнинг бандаси — ўша болани (асҳабул-ухудуд қиссасидаги ғуломни) олайлик, унинг қиссасини баён қилдик. Шайхулислом Ибн Таймийя қамоқда вафот қилди, лекин у кишининг йўли-тузуми вафот

¹ Нахл: 32.

² Фуссилат: 30–31.

қилғанларидан кейин, бир неча асрлар ўтиб, жуда катта ғалаба қозонди.

Саййид Кутб раҳимаҳуллоҳ қамалди, сўнгра ўлимга маҳқум бўлди. Лекин ёзган китоблари ўлгандан кейин, жуда кенг тарқалди.. ва хокозо.

11- Нусратнинг кечикишида даъватчи- ларга имтиҳон ва синовлар бор.

Унда келажак авлодга асқотадиган бир қанча ибрат ва дарслар бор. Оллоҳ таоло айтадики:

"Ёки (эй мўминлар), сизлардан илгари ўтган зотлар ибрати сизларга келмай туриб жаннатга киришни ўйладингизми? Уларга бало ва мусибатлар (устма-уст) келиб, шундай ларзага тушган эдиларки, ҳатто пайғамбар ва иймонли кишилар: «Ахир қачон Оллоҳнинг ёрдами келади?» дейишган эди. (Шунда) уларга бундай жавоб бўлган эди: «Огоҳ бўлингизким, Оллоҳнинг ёрдами яқинидир»¹. "Алиф, Лом, Мим. Одамлар: «Иймон келтирдик», дейишлари билангина, имтиҳон қилинмаган ҳолларида,

¹ Бакара: 214.

қўйиб қўйилиш- ларини ўйладиларми?!
Ҳолбуки Биз улардан аввалги (иймон келтирган барча) **кишиларни имтиҳон қилган эдик-ку!!** **Бас** (шу имтиҳон воситасида) **албатта Оллоҳ** («Иймон келтир- дик» деб) **рост сўзлаган кишиларни ҳам, ёлғончи кимсаларни ҳам аниқ билур**¹, бу тўғрида оятлар ҳаммага маълум.

Демак: Мана шулар зоҳирий нусратнинг кечикишига асосий сабабчи бўлган нарсалардан менга ойдинлашганидир. Нусрат кечикишининг сабаби бизга баъзан очилади, баъзан очил- майди.

Биз эътиқод қилишимиз шарт бўлган нарса шуки, дин ёрдамига уриниш сифатида, шаръий сабабларни қилиш бизнинг гарданимиздаги бурчимиздир. Нусратни қўлга киритиш эса, бизга эмас Оллоҳ таолога хосдир,

"Аслида ғалаба фақат қудрат ва ҳикмат эгаси бўлган Оллоҳ хузуридан келур"².

¹ Анкабут: 1–3.

² Оли Имрон: 126.

Нусрат бизнинг қосир тахминимизга кўра, Оллоҳ таоло билиб, белгилаб қўйган вақти келгандагина муҳаққақ бўлади.

Нусрат Оллоҳ таолонинг ваъдасига қатъий ишонч ҳосил бўлгандан кейин тушади.

"Ва иймон келтирган зотларни ғолиб қилиш Бизнинг зиммамиздаги ҳақ бўлган"¹.

Аммо қалбида иккиланиш, шубҳа бўлган кимсалар нусратга лойиқ эмаслар.²

давоми бор....

¹ Рум: 47.

² Фи зилал ал-қуръон – Куръон соясида тафсири, Ҳаж сураси, 4/2427 да мавзуга оид жуда гўзал иборалар бор .

Ҳақиқатул интисор

07

[Ўзбекча – Uzbek – الْأَوْزَبْكِي]

Доктор Носир бин Сулаймон ал-Умар

Таржимон: Шамсиiddин Даргомий

Нашрга тайёрловчи: Абу Абдуллоҳ Шоший

2013 - 1434

IslamHouse.com

حقيقة الانتصار

الجزء السابع

« باللغة الأوزبكية »

الدكتور ناصر بن سليمان العمر

مترجم: شمس الدين درغامي

مراجعة: أبو عبد الله الشاشي

2013 - 1434

IslamHouse.com

Нусрат учун чекиниш

Эътиборимни тортган нарсалар жумласидан, кўпчилик даъватчилар ёки асримиздаги исломий жамоатлар нусрат кечикканини даъво қиласди. Улар Оллоҳнинг динига ҳарис бўлганликлари сабаб, ўзларига келган баъзи танқидлардан таъсирланиб, шунча вақт ўтиб, ўшанча харакат қилсак ҳам нима учун мақсадларимизга улаша олмадик, дея бундай фикрларга борадилар. Мана шу ва шунга ўхшаш сабаблар туфайли даъват йўлидаги баъзи ютуқларни қўлга киритиш учун чекинишлар ўртага чиқди.

Нусратни кўзлаб чекиниш суратлари бир неча ва турлича тус олиб кетди. Ошириб юборган қайси-ю, маромига етказмаган қайси.

Чунки –айтиб ўтганимиздек– буларнинг энг катта сабабларидан бири Оллоҳ таолонинг дини учун ёки даъватчилар, ё бўлмаса ўша исломий жамоатлар учун нусратни қўлга киритишга бўлган қизиқишидир. Бизнинг мавзуумизга бевосита алоқаси бўлганлиги учун буни баҳсимизнинг бошида зикр қилиб ўтдим¹.

1 Даъватчининг ғалабаси Оллоҳ таолонинг динининг ғалабасидир, диннинг ғалабаси даъватчига ғалаба бўлгани каби .

Ушбу масалага муносиб тарзда тўхталиб, уни қисқача баён қиласиз, чунки у батафсил баҳс юритилишга арзугилик алоҳида бир мавзудир. Уни эса, ушбу асаримизда амалга ошириш имконимиз йўқ. Шояд Оллоҳ таоло бу масалани янада ёритиб берадиган бирини чиқарса, ажабмас.

Ушбу мавзуни ёзаётганимда Каломуллоҳда бу борада ворид бўлган оятларни яхшироқ тушунишга уриндим. Ва унда ворид бўлган уч масалага воқиф бўлдим. Қуръон у масалаларни ёритган ва бизга улар орқали ҳеч қўрқмасдан шахдам қадам босишимиз мумкин бўлган йўлимизни чизган. Ҳозир ҳар бир масалани ва уни қандай ёритганини бирма-бир баён қилиб бераман. Сўнг охирида ушбу мавзуда нима тўхтамга келганим хulosасини айтиб бераман. Оллоҳ таоло Ўзи тавфиқ берсин, адаштирумасин.

Биринчи масала: "Қул я аййухал кафирун" сурасининг нозил қилиниш сабаби:

Имом Табарий айтадилар: Менга Муҳаммад ибн Мусо ал-Хураший ҳадис ривоят қилди, у Абу Халафдан, Абу Халаф эса Довуддан эшитган, у Икримадан, Икрима Ибн Аббосдан ривоят қилиб айтдиларки: Қурайш Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга мол беришларини, натижада Макканинг энг бой одами бўлишини сўйлади. Аёллардан хоҳлаганига уйлантириб

күйишларини ва ўзлари унга эргашадиган бошлиқ қилишларини таклиф қилишди. Мана шулар биздан сенга бўлсин эй Муҳаммад, энди бизни илоҳларимизни тинч қўй, уларни ёмонлама, дедилар. Агар кўнмасанг, биз сенга бир таклифни кўндаланг қиласиз, унда сенга ҳам бизга ҳам яхшилик бор, дедилар. Расулуллоҳ нима экан у, деб жавоб қилдилар. Улар: Бизнинг илоҳларимизга — Лоту Уззога бир йил ибодат қиласан, биз ҳам сенинг илоҳингга бир йил ибодат қиласиз, дедилар. Расулуллоҳ Оллоҳдан келган амрни кутайин деб турғанларида Лавҳулмаҳфуздан ваҳий келди, "«Эй Муҳаммад), айтинг: «Эй кофирлар! Мен сизлар ибодат қилаётган нарсаларга ибодат қилмасман. Ва сизлар ҳам мен ибодат қиладиган (Оллоҳ)га ибодат қилгувчи эмасдирсизлар. Мен сизлар ибодат қилган нарсага ибодат қилгувчи эмасман. Ва сизлар ҳам мен ибодат қиладиган (Оллоҳ)га ибодат қилгувчи эмасдирсизлар. Сизларнинг динингиз ўзларингиз учун, менинг диним ўзим учундир!»¹

"Ва Оллоҳ таоло (Эй Муҳаммад, у мушрикларга) айтинг: «Хали сизлар мени Оллоҳдан ўзгага ибодат қилишга буюрумисизлар, эй нодонлар!. Дарҳақиқат сизга ҳам, сиздан аввалги (пайғамбарларга ҳам шундай) ваҳий қилингандир: «Қасамки: агар мушрик бўлсанг, албатта қилган амалинг

1 Кофирун сураси: 1–6.

бехуда кетур ва албатта зиён күргув- чилардан бўлиб қолурсан! Йўқ, сен ёлғиз Оллоҳгагина ибодат қилгин ва шукр қилгувчи- лардан бўлгин!"¹ ².

Яна Имом Табарий айтадиларки: Яъкуб ривоятини Ибн Улайя, Муҳаммад ибн Исҳоқдан ривоят қилиб айтиб берди, деди. Ибн Исҳоқ Бухтарийнинг мавлоси Саъид ибн Мино ривоят қилиб бердилар деб айтди: "Валид ибнул-Муғира ва ал-Ос ибн Воил ва ал-Асвад ибнул-Мутталиб ва Умайя ибн Халаф Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга йўлиқишиди. Ва у кишига: Эй Муҳаммад кел биз ҳам сен ибодат қилган нарсага ибодат қилайлик, сен ҳам биз ибодат қилган нарсага ибодат қил. Сени барча ишларимизга шерик қиласиз, агар сен келтирган нарса бизницидан яхши бўлса, биз сенга унда шерик бўлиб, ундан улушимиизни олган бўламиз, агар бизнинг қўлимиздаги-динимиз сеницидан яхши бўлса, бизга сен шерик бўлган бўласан ва ўз улушингни олган бўласан", дедилар. Шунда Оллоҳ таоло кофирун сурасини охиригача ваҳий қилди: "(Эй Муҳаммад), айтинг: «Эй кофирлар! Мен сизлар ибодат қилаётган нарсаларга ибодат қилмасман. Ва сизлар ҳам мен ибодат қиладиган (Оллоҳ)га ибодат қилгувчи эмасдирсизлар. Мен сизлар ибодат қилган нарсага ибодат қилгувчи эмасман. Ва сизлар ҳам мен

1 Зумар: 64–66.

2 Табарий тафсири 3/331 та каранг.

ибодат қиласиган (Оллоҳ)га ибодат қилгувчи эмасдирсизлар. Сизларнинг динингиз ўзларингиз учун, менинг диним ўзим учундир!"^{1,2}

Биз мана шу зикр қилинган сабабларда Қурайшнинг Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан баъзи нарсалардан воз кечишни талаб қилганлигини ва улар ҳам баъзи нарсалардан воз кечмоқчи бўлганларини топамиз.

Баъзилар айтишлиги мумкинки: Агар Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам уларнинг бу талаблариға кўниб, улардан биринчи бўлиб Оллоҳ таолога ибодат қилишни талаб қилсалар, албатта улар Исломни таниганларидан кейин, ундан ҳечам қайтмасдилар. Мана шунинг ўзи Исломнинг катта ютуғи, ғалабани қўлга киритиш ва мусулмонлар йўлиқиб турган балони бартараф қилиш бўларди.

Бунга жавоб: Оллоҳ таоло бу масалани кескин ҳал қилди, "Мен сизлар ибодат қилаётган нарсаларга ибодат қилмасман. Ва сизлар ҳам мен ибодат қиласиган (Оллоҳ)га ибодат қилгувчи эмасдирсизлар".³ Суранинг охирида "Сизларнинг

1 Кофирун сураси: 1–6.

2 Табарий тафсири 30/331 га қаранг.

3 Кофирун сураси: 2–3-оят.

динингиз ўзларингиз учун, менинг диним ўзим учундир!"¹, деб марҳамат қилди.

Масала пойдевор масаласидир, у бир энлик ҳам чекинишни қабул қила олмайди. Бу эътиқод масаласидан бир масала, ҳатто у айнан эътиқоднинг ўзидир.

Улардаги тама ёки бошқа қандайдир илинжни олдини олиш учун Оллоҳ таоло "Ва сизлар ҳам мен ибодат қиласиган (Оллоҳ)га ибодат қилгувчи эмасдирсизлар"², деб икки марта айтди. Ўз навбатида бу қатъий бир таъкид ва ғайбларни билувчи Зот хузуридан келган аниқ хабардирки, улар Оллоҳ таолога ҳаргиз ибодат қилмайдилар. Ҳозирда ҳам, келажакда ҳам. Гўё уларнинг иймонга келишларининг узоқлиги, пайғамбаримизнинг уларнинг талабига жавоб беришларининг узоқлиги каби эди. Аслида ҳам шундоқ эди.

Имом Табарий айтадилар: "**Сизлар ҳам мен ибодат қиласиган Зотга ибодат қилмайсизлар**", яъни сизлар мустақбалингизда мен айни дамда ва келажакда ибодат қиласиган Зотга ибодат қилмайсизлар. Бу ерда шундай дейилмоқда, чунки Оллоҳ таолодан Расулуллоҳ

1 Кофирун сураси: 6-оят.

2 Кофирун сураси: 3-оят.

соллаллоҳу алайҳи ва салламга бўлган бу хитоб муайян бир мушриклар ҳақида эди. Уларнинг иймон келтирмаслиги маълум бўлди. Оллоҳ таоло азалдан Ўз илмида мана шуни билган эди. Шунинг учун Оллоҳ пайғамбари соллаллоҳу алайҳи ва салламга мушриклар ундан умидвор бўлиб, ўзларича режа қилиб ўйлаган нарсаларидан умидларини уздиришга буюрди. Зеро бу нарса у кишидан ҳам, улардан ҳам ҳеч қачон содир бўлмайди. Оллоҳнинг пайғамбари ҳам уларнинг иймонларидан ва нажот топишларидан бўлган умидлари уздирилдилар. Шундай бўлди ҳам, улар нажот топмадилар. Баъзилари Бадр жангига қиличдан ўтказилди, баъзилар ундан ҳам олдинроқ кофир ҳолларида ҳалок бўлдилар. Биз айтган тарзда муфассирлар баён қилганлар ва асарларда ҳам келгандир.¹

Ушбу мавзуни яхшилаб тафаккур қилиш ва қуръон уни қандай қатъият билан ҳал қилгани бизга жуда катта эҳтиёжимиз бўлган дарсларни беради. Дарсгина бериб қолмай, ҳозирги қунимиз ва мустақбалда Ислом душманларидан кўпчилик- ларининг режаларига қарши чиқишида очиқ ва равshan йўл чизиб беради.

1 Табарий тафсири 3/331 та каранг.

Иккинчи масасла:

Оллоҳ таолонинг ушбу сўзининг ваҳий қилиниш сабаби: "**Эртаю кеч Парвардигорларининг юзини истаб, Унга илтижо қиласидиган зотларни (хузурингиздан) ҳайдаманг!"**¹

Имом Табарий Ибн Масъуддан санади билан айтади. Ибн Масъуд айтдилар: Бир гуруҳ қурайшиликлар Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ёнларидан ўтдилар. У зотнинг хузурларида Сұхайб, Билол, Хаббоб ва бошқа мусулмонларнинг камбағалларидан баъзилар бор эди. Шунда улар: Эй Мұхаммад қавмингдан мана шуларни топиб олдингми, Оллоҳ бизнинг орамиздан мана шуларга бердими, биз шуларга эргашамизми, уларни ҳайдаб юбор, балки ҳайдаб юборсанг, биз сенга эргашишимиз мумкин, дедилар. Шунда ушбу: "**Раббиларига дуо қилган- ларни ҳайдаманг ...**" ояти нозил бўлди.²

Бошқа бир ривоятда имом Табарий Мужоҳиддан исноди билан келтириб айтади: "**Раббиларига дуо қилганларни ҳайдаманг ...**"³, Билол ва Умму Абднинг ўғли иккиси пайғамбаримиз Мұхаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан ҳамсухбат эдилар. Қурайш у

1 Анъом сураси: 52-оят.

2 Табарий тафсини 7/200.

3 Анъом сураси: 52-оят.

иккаласини таҳқирлаб, агар шу иккови ва уларга ўхшаганлари бўлмаганда эди, у билан ўтирган бўлардик, дедилар. Шунда пайғам- баримиз уларни ҳайдашдан қайтарилилар.¹

Яна бошқа ривоятда имом Табарий Оллоҳ таолонинг ушбу сўзи ҳақида: **"У билан Раббилирига тўпланишдан қўрқадиганларни огоҳлантири. Уларга Ундан ўзга валий ҳам, шафоатчи ҳам йўқ. Шоядки тақводор бўлсалар"**²,

Қосим менга Ҳусайн айтди, дея ривоят қилди, у Ҳажжож менга Ибн Журайждан ривоят қилди, у эса Икримадан ривоят қилди, деди: Утба ибн Рабиъа, Шайба ибн Рабиъа, Мутъим ибн Адий, ал-Ҳарс ибн Навфал, Курза ибн Ийд ва Амр ибн Навфал бани Абдуманоғ коғирлардан қабилабошлари билан бирликта Абу Толибга келишди. Ва эй Абу Толиб! Агар акангнинг боласи бизнинг қулларимиз ва хизматкорларимиз бўлган мавлоларимиз ва хулафоларимизни³ ҳайдаб юборса эди, у қалбимизда яна вақорли, унга мойил бўлишимиз, ишонишимиз ва эргашишимиз янада енгил бўлар эди,

1 Табарий тафсини 7/202.

2 Анъом сураси: 51-оят.

3 Мавло кенг доирада ишлатилган лугатлардан бири бўлиб, бу ерда қулликдан озод қилинган кишига мавло дейилиши назарда тутилмоқда, айни замонда озод килувчи ҳам қулга мавло хисобланади. Ўзбек тилидаги куда, бўла сўзига ўхшаш. Хулафо деганда эса, бизнинг оркамизда юрадиган хизматкорларимиз маъноси англашилмоқда. (*таржимондан*)

дедилар. Шунда Абу Толиб пайғамбаримизга келиб у кишига айтилган нарсаларни сўзлаб бердилар. Умар ибн Хаттоб разияллоҳу анҳу: Шундай қилиб кўрсангиз нима қилишар экан, бир кўрармидик, сўзларида қаергача боришар экан, дедилар. Шунда Оллоҳ таоло ушбу оятларни нозил қилди. "({Эй Мұхаммад), бу (Қуръон) билан ўзлари учун Оллоҳдан ўзга на бир дўст ва на бир оқловчи бўлмаган ҳолда Парвардигорлари даргоҳида тўпланишдан қўрқа- диган зотларни қўрқитинг! Шояд улар (гуноҳ ишлардан) парҳез қилсалар. Эртаю кеч Парвар- дигорларининг юзини истаб, Унга илтижо қиласидиган зотларни (хузурингиздан) ҳайда- манг!"¹.

Оят тушгач, Умар ибн Хаттоб разияллоҳу анҳу айтган сўзларидан узр сўрадилар. Шунда Оллоҳ таоло мана бу оятни нозил қилди: "**Қачон сизнинг олдингизга Бизнинг оятларимизга иймон келтирадиган зотлар келсалар: Сизларга тинчлик бўлсин, деб айтинг**"².

Табарийда Хаббоб разияллоҳу анхудан бўлган яна бошқа ривоятда айтадиларки: Қурайш кофирлари сен бизга араблар у билан бизни устунлигимизни тан оладиган алоҳида бир сухбат қилиб беришингни

¹ Анъом: 51, 52.

² Анъом: 54.

хоҳлаймиз. Сенга арабларнинг вакиллари келади, араблар бизни мана шу қуллар билан бирга кўришидан хижолат бўламиз. Агар биз келадиган бўлсак, уларни бизнинг олдимиздан тургазиб юбор, биз туриб кетсак хоҳласанг улар билан ўтиравер, дедилар. Ана ўшандан кейин Оллоҳ таолонинг ушбу сўзи нозил бўлди: **"Эртаю кеч Парвардигорларининг юзини истаб, Унга илтижо қиласиган зотларни (хузурингиздан) ҳайда-манг!"**¹.

Яна бошқа ҳадислар ҳам ворид бўлган, уларнинг баъзилари заифликдан холи эмас, лекин бир-бирини қувватлаб тўпланиб ҳасан лиғайрихи² даражасига кўтарилади.

давоми бор....

¹ Анъом: 52.

² Ҳасан лиғайрихи Мусталахул ҳадис фани истилоҳларидан бўлиб у бошқа ривоятларнинг дастаги сабабли ҳасан даражасига чиккан ҳадисdir. Ҳасан эса сахих ҳадислар туркумiga киради. (*таржимондан*)